

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

istikrar enstitüsü

Mali İzleme Raporu

- 2008 Yılı Haziran-
Temmuz-Ağustos
Ayları
Bütçe Sonuçları
- Orta Vadeli Program (OVP) ve Orta Vadeli
Mali Plan (OVMP) ile İlgili Bazı Saptamalar

© 2008 TEPAV | ISE

Bu rapordaki tüm bilgiler kaynak gösterilmesi kaydıyla kullanılabilir.

I. 2008 Yılı Haziran, Temmuz ve Ağustos Ayları Bütçe Uygulama Sonuçları

A. Merkezi Yönetim Bütçe Sonuçlarına Kısa Bakış- Yönetici Özeti

Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan bütçe uygulama sonuçlarına göre, merkezi yönetim bütçesi Haziran ayı sonu itibarı ile 1,9 milyar YTL fazla vermiştir. Geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında, bütçe dengesinde yılın ilk yarısı sonunda önemli bir iyileşme görülmektedir.

Temmuz ayı sonunda bütçe 1,4 milyar YTL açık vermekle birlikte geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında bütçe dengesindeki olumlu gelişmenin devam ettiği görülmektedir.

Ağustos ayı sonunda ise, özellikle özelleştirme gelirlerinin bütçeye gelir kaydedilmesiyle birlikte bütçe tekrar açıktan fazlaya dönmüş ve 4,6 milyar YTL düzeyinde fazla vermiştir.

Vergi gelirlerinde yaşanan olumlu performans ile İşsizlik Sigortası ve Özelleştirme Fonlarından yapılan transferler ile birlikte bütçe gelirleri artarken, bütçe giderlerinin Haziran ayı sonuna kadar nominal olarak geçen yılın altında kalması; izleyen Temmuz ve Ağustos aylarında ise artış oranlarının düşük kalması, yılın ilk sekiz ayı sonunda bütçe dengesinde yaşanan dönemsel iyileşmenin temel belirleyicileri olmuştur. Diğer yandan, 2007 yılının son dönemin en kötü bütçe performansına sahip olmasından kaynaklı baz etkisi 2008 yılı sonuçlarının çok daha iyi görünmesine de yol açmaktadır.

Tablo 1. Merkezi Yönetim Bütçesi Gerçekleşmeleri (2007 Yılı ile Karşılaştırmalı)

milyon YTL				2007 Yıl Son.	2008 Öde.				2007 Yıl Son.	2008 Öde.				2007 Yıl Son.	2008 Öde.
	Haz.07	Haz.08	Değişim (%)	Göre Gerç.	Göre Gerç.	Tem.07	Tem.08	Değişim (%)	Göre Gerç.	Göre Gerç.	Ağu.07	Ağu.08	Değişim (%)	Göre Gerç.	Göre Gerç.
Harcamalar	100.679	100.589	-0,09	49,47	45,20	119.887	121.826	1,62	58,91	54,74	135.818	142.263	4,75	66,74	63,92
1-Faiz Hariç Harcama	73.786	79.849	8,22	47,67	47,94	87.226	93.650	7,37	56,36	56,23	98.839	105.947	7,19	63,86	63,61
Personel Giderleri	21.974	24.506	11,52	50,45	50,35	25.743	28.677	11,40	59,10	58,92	29.164	32.263	10,62	66,96	66,29
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	2.725	3.053	12,01	46,98	47,66	3.178	3.548	11,65	54,79	55,40	3.621	4.027	11,22	62,42	62,87
Mal ve Hizmet Alımları	8.349	9.161	9,72	37,69	39,99	10.676	11.226	5,15	48,19	49,01	12.189	13.150	7,88	55,02	57,41
Cari Transferler	32.776	35.226	7,47	51,82	50,90	37.690	39.876	5,80	59,59	57,62	42.370	44.333	4,63	66,99	64,06
Sermaye Giderleri	4.466	4.679	4,76	34,58	39,74	5.721	6.334	10,72	44,30	53,79	6.766	7.775	14,91	52,39	66,03
Sermaye Transferleri	1.877	1.126	-40,01	52,99	54,03	2.349	1.542	-34,35	66,30	73,98	2.422	1.813	-25,13	68,36	86,99
Borç Verme	1.618	2.098	29,69	45,55	53,34	1.870	2.447	30,87	52,64	62,21	2.306	2.586	12,13	64,92	65,74
Yedek Ödenekler															
2-Faiz Harcamaları	26.893	20.740	-22,88	55,19	37,04	32.661	28.176	-13,73	67,02	50,31	36.979	36.316	-1,79	75,88	64,85
Gelirler	94.795	102.506	8,13	49,99	50,11	107.931	120.426	11,58	56,92	58,87	127.391	146.873	15,29	67,18	71,80
1-Genel Bütçe Gelirleri	92.372	99.456	7,67	50,14	49,88	105.136	116.931	11,22	57,07	58,64	124.261	142.999	15,08	67,45	71,71
Vergi Gelirleri	70.588	82.752	17,23	46,19	48,33	81.576	96.530	18,33	53,38	56,38	99.322	115.450	16,24	64,99	67,43
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.700	5.035	-11,66	72,12	56,08	6.143	5.560	-9,49	77,72	61,93	6.601	6.056	-8,25	83,51	67,46
Faizler, Paylar ve Cezalar	8.754	9.171	4,77	56,04	64,96	9.935	12.086	21,65	63,60	85,61	10.781	12.581	16,69	69,01	89,11
Sermaye Gelirleri	5.954	2.030	-65,91	97,97	47,13	5.972	2.073	-65,28	98,27	48,14	5.992	8.073	34,73	98,60	187,45
Alınan Bağış ve Yardımlar	1.377	356	-74,18	76,46	44,38	1.510	448	-70,32	83,80	55,90	1.566	560	-64,24	86,91	69,85
Alacaklardan Tahsilat		113					233					279			
2-Özel Bütçe Gelirleri	1.564	1.847	18,09	41,21	54,05	1.767	2.196	24,28	46,56	64,27	1.949	2.508	28,66	51,36	73,40
3-Düzen. ve Denet. Kurul.Gel.	858	1.203	40,12	54,10	69,59	1.028	1.299	26,31	64,80	75,13	1.180	1.367	15,80	74,38	79,07
Bütçe Dengesi	-5.885	1.917		42,39		-11.956	-1.400	88,29	86,12	7,78	-8.427	4.610		60,70	
Faiz Dışı Denge	21.009	22.657	7,85	60,29	59,62	20.705	26.776	29,32	59,42	70,46	28.552	40.926	43,34	81,93	107,69
Program Tanımlı Faiz Dışı Denge	9.532	15.977	67,62	44,00	51,06	8.838	19.162	116,82	40,80	61,24	16.569	26.828	61,91	79,49	85,74

İzleyen tabloda, bütçe gelirlerinden özelleştirme gelirleri ve İşsizlik Sigortası Fonu gelirleri çıkartılıp, harcamalara ise KEY ödemeleri dahil edildiğinde hesaplanan bütçe dengesi verilmektedir (Bu konudaki açıklamalar için bkz kutu 1). Buna göre Ağustos sonu itibarı ile 4,6 milyar YTL düzeyinde açıklanan bütçe fazlası, bu hesaplamalar sonrasında 7,4 milyar YTL açığa dönüşmektedir. 2007 yılında aynı tanımlı açığın 8,4 milyar YTL'den 15,1 milyar YTL'ye çıktığı dikkate alındığında, bu tür uygulamaların 2008 yılında bütçe rakamlarında ortaya çıkardığı olumlu etki çok daha yüksek olmaktadır.

Tablo 2. Özelleştirme, Fon Gelirleri Hariç, KEY Ödemeleri Dahil Bütçe Dengesi

<i>milyon YTL</i>	Ağu.07	Ağu.08	Değişim (%)
Bütçe Gelirleri	127.391	146.873	15,3
Bütçe Gel. (özelleştirme hariç)	120.750	138.956	15,1
Bütçe Gel. (özelleştirme ve fon gelirleri hariç)	120.750	137.656	14,0
Bütçe Harcamaları	135.818	142.263	4,7
Bütçe Harcamaları (KEY Öd. Dahil)	135.818	145.063	6,8
Bütçe Dengesi	-8.427	4.610	
Bütçe Dengesi (özelleştirme, fon gelirleri hariç, KEY dahil)	-15.068	-7.407	-50,8

Bütçe sonuçlarına faiz dışı denge performansı açısından baktığımızda:

- Resmi tanımlı faiz dışı fazlanın geçen yılın aynı dönemine göre % 43 oranında artarak 40,9 milyar YTL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bütçe gelirleri içinde geçen yıl da yer alan yüksek düzeydeki özelleştirme gelirin yarattığı baz etkisi nedeniyle bütçe dengesinde yaşanan önemli iyileşmenin resmi tanımlı faiz dışı dengeye yansımaları bu çerçevede daha sınırlı olmuştur.

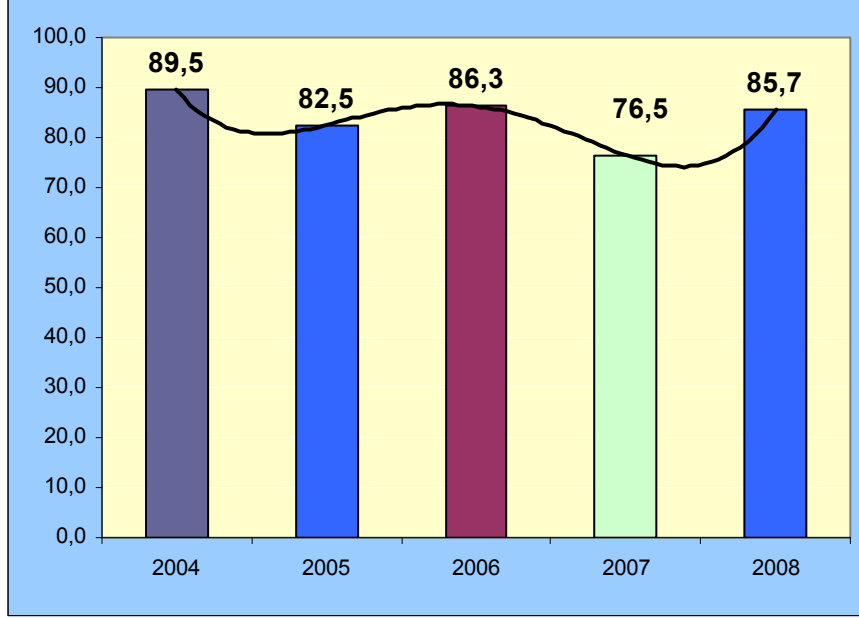
- Program tanımlı faiz dışı denge¹ ise, özellikle program tanımlı bütçe gelirlerindeki olumlu performans ile faiz dışı bütçe giderlerindeki artışın enflasyonun altında % 7'lerde çıkması nedeniyle, geçen yılın aynı dönemine göre oldukça iyi bir performansla % 62 oranında artmıştır. Programa göre gerçekleştirme hedefin % 85'i düzeyinde iken, revize programa göre gerçekleştirme hedefin % 102'sine çıkmaktadır.

Program tanımlı faiz dışı fazla 2008 yılında, 2007 yılına göre, iyi bir düzeyde çıkmakla birlikte; 2007 öncesi dönem ile kıyaslanmayacak düzeyde düşük bir performans göstermektedir. Ağustos sonu itibarı ile program tanımlı denge, nominal olarak bile, 2006 yılı düzeyinin altında kalmaktadır.

Resmi tanımlı faiz dışı fazla ile program tanımlı faiz dışı fazla arasındaki farkın dönemsel olarak açılması, özelleştirme gelirleri ile İşsizlik Sigortası Fonu'ndan aktarılan gelirlerin resmi tanımlı dengede bütçe gelirleri içinde yer almasından kaynaklanmaktadır. İşsizlik Sigortası ve Özelleştirme Fonlarından aktarılan gelirlerle ilgili uygulama konusuna ilerleyen bölümlerde ayrıca değinmekteyiz (Bkz kutu 1). Dolayısı ile yılın ilk sekiz ayı sonunda geçen yılın aynı dönemine oranla iyileşme gösteren bütçe dengelerinin, bu tür uygulamalar dışta bırakılarak bir değerlendirme yapıldığında, resmi açıklamalarda belirtilenden daha düşük bir performansa sahip olduğu görülmektedir.

¹ IMF ile sürdürülen stand by düzenlemesi son bulmakla beraber, program tanımlı faiz dışı dengeyi sadece borç dinamikleri açısından değil, devletin maliye politikası uygularken etkileyebileceği gelir ve harcama kalemlerinin kompozisyonlarını izleme, yani mali performansı gözlemleme olanağı sunduğu için izlemekteyiz

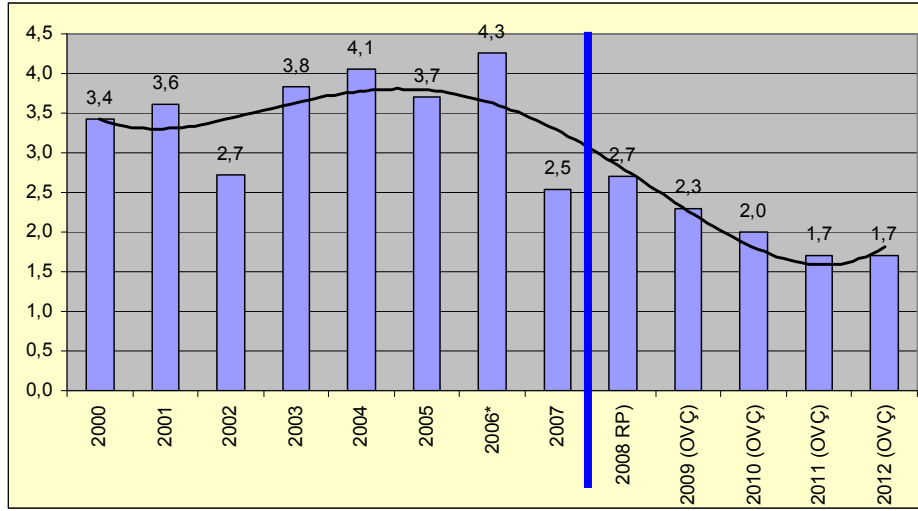
Grafik 1. Merkezi Yönetim Bütçesi Program Tanımlı Faiz Dışı Fazla Performansının Gerçekleşme Oranları (2004-2008) (Ağustos Sonu)

Buna rağmen program tanımlı faiz dışı fazla geçen yılın aynı dönemine göre önemli bir performans artışı göstermiştir. Ağustos sonunda programa göre hedefin % 85,7'sine, revize programa göre ise hedefin % 102'sine ulaşılmıştır.

2008 yılı merkezi yönetim bütçesinin program tanımlı hedefinin GSYİH'ya oran olarak % 3,4'den % 2,7'ye düşürülmesi, performansın yılın ilk sekiz ay sonunda çok daha yüksek orana ulaşmasında etkili olmuştur.

Grafik 2. Program Tanımlı Faiz Dışı Fazla Gerçekleşmeleri (2002-2007) ve Hedefler (2008-2012)

Kaynaklar: 2002-2005 IMF Uzman Raporları, * 2006 TEPAV Düzeltmeli (Yerel Yönetimlere ve Fonlara Aktarılan Tutar Düzeltmeli)², 2007 Hazine Müsteşarlığı, 2008-2012 Orta Vadeli Mali Çerçeve

Önceki yıllarla karşılaştırıldığında, program tanımlı faiz dışı fazla performansı revize hedefe göre daha iyi çıkmakla birlikte, burada hedefin % 3,44'den % 2,7'ye çekilmesinin etkisi açıktır. Geçen yıllardaki hedef düzeyleri korunmuş olsaydı, bu yılın ilk sekiz ayı sonunda faiz dışı fazla performansı (2007 yılı özel bir yıl olması nedeniyle dışarıda bırakıldığında), geçen yıllar performansının altında kalmaya devam edecekti.

Yukarıdaki grafikten de görüleceği üzere, aslında 2008 yılı revize hedefi 2007 yılı hariç son dokuz yılın en düşük program tanımlı bütçe düzeyine karşılık gelmektedir.

Temmuz ayında açıklanan Beklentiler Raporu ile bütçe büyüklükleri hem harcamalarda hem de giderlerde yukarı yönlü revize edilmiştir. Bütçe giderlerinin toplamda % 4,6 oranında artarak 232,9 milyar YTL'ye, faiz dışı harcamaların ise % 6,4 oranında artarak 177,2 milyar YTL'ye çıkacağı tahmin edilmiştir. Toplam bütçe gelirlerinin ise özellikle özelleştirme ve işsizlik

² Bu konuda ayrıntılı değerlendirme ve hesaplama yöntemi için 2006 Yılı Mali İzleme Raporlarına bakılabilir.

Fonu gelirlerinin bütçeye aktarılması ile % 6,1 oranında artarak 217 milyar YTL'ye çıkacağı öngörülmüştür. Gelir artışı tahmini harcama artışı tahmininden daha yüksek öngörüldüğü için, bütçe dengesinde yaklaşık 2,1 milyar YTL düzeyinde iyileşme beklenmektedir.

Tablo 3. Temmuz Beklentiler Raporu Kapsamında Bütçe Revizyonları

	Başlangıç Bütçesi (Milyon YTL)	Beklentiler Raporu Gerg. Tahmini (Milyon YTL)	Revizyon (%)	Ajustos Sonu Gerçek. (Milyon YTL)	Başlangıç Bütçesine Göre Gerg. Oranları (%)	Beklentiler Raporu Çerçevesinde Gerg. Or. (%)
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	222.663	232.989	4,8	142.283	80,9	81,1
Faiz Harıç Bütçe Giderleri	166.553	177.149	6,4	105.947	63,6	59,8
Faiz Giderleri	56.000	55.750	-0,4	36.316	64,9	65,1
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	204.668	218.980	8,1	148.873	71,8	87,7
Vergi Gelirleri	171.206	174.615	2,0	115.450	67,4	66,1
Vergi Dışı Diğer Gelirler	33.350	42.375	27,1	31.423	94,2	74,2
Bütçe Dengesi	-17.997	-16.908	-11,8	4.810		
Faiz Dışı Bütçe Dengesi	38.003	38.841	4,8	40.828	107,7	102,7

Beklentiler Raporu konusunda değerlendirmeler izleyen harcama ve gelir bölümünde yapılmakla birlikte, burada genel hatları ile harcama ve gelir artışına yol açan gelişmeleri rapor çerçevesinde ele alırsak:

- Raporda harcama ayrıntısında artışın hangi kalemlerden kaynaklanacağı tablo olarak verilmemekle beraber metin içinde bu artışa neden olan gelişmeler sıralanmıştır. Buna göre;
 - o Personel giderlerinde enflasyon farkı ve ücret iyileştirmesinin etkileri,
 - o Mal ve hizmet alım giderlerinde; aile hekimliğinin yaygınlaştırılması, özürlülerin eğitime ayrılan kaynağın artırılması, başta enerji ve akaryakıt olmak üzere diğer mal ve hizmetlerin fiyatlarında yaşanan artışlar ve yılın ikinci yarısında ortaya çıkacak ilave maliyetler,
 - o Cari transferlerde; 5510 sayılı Kanun'un 1 Ekimden itibaren yürürlüğe girmesiyle birlikte ortaya çıkan ilave maliyetler,
 - o SSK işveren payındaki yüzde 5 oranında indirimin etkisi,
 - o terörden zarar görenlere ödenen tazminat, özürlülerin evde bakımı giderlerindeki artışlar,
 - o genel bütçe gelirlerinde yaşanacak olumlu performansa paralel olarak gelirden ayrılan payların artması ve mahalli idarelere genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payların artırılmasına ilişkin düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle mahalli idarelere ayrılan payların artması,

- o çiftçilere yapılacak kuraklık desteği ödemeleri,
 - o Sermaye giderlerinde; GAP Eylem Planı çerçevesinde Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamındaki yatırımlara öncelik vermek kaydıyla münhasıran ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmeye yönelik yapılacak yatırımlar ile diğer yatırımlarda ortaya çıkan artışlar.
- Raporda yılın ilk yarısında vergi tahsilatında elde edilen yüksek performans ile 5763 sayılı Kanun uyarınca İşsizlik Sigortası Fonu ve Özelleştirme Fonu'ndan aktarılacak tutarlar nedeniyle vergi dışı gelirlerde beklenen artışlar, bütçe gelirleri yılsonu tahmininin yukarıya çekilmesine yol açmıştır denilmektedir.

Sonuç olarak, harcamaların artması beklenirken bütçe dışı kaynakların bütçeye gelir yazılması ile vergi performansının beklentilerin üzerinde gelmesi, bütçe açığının azalmasına yol açmış gözükmektedir. Bu konulara ilişkin olarak bütçe gider ve gelir kısımlarında değerlendirmeler yapılmakla birlikte, bu aşamada ***yılsonu bütçe beklentilerine ilişkin olarak şu iki tespiti yapmak mümkündür:***

- **Birincisi;** bütçede geçmiş dönemlerde yaşadığımız harcama ertelemeleri ve GAP gibi yatırımlar için bütçeye konulan ödeneklerin kullanımının ertelenmesi gibi uygulamalar olmadığı müddetçe, bütçe giderlerindeki artışın önümüzdeki aylarda daha da belirginleşme riskidir.
- **İkinci ve önemli gördüğümüz konu;** bütçeye gelir yazılan İşsizlik Fon'u ve özelleştirme kaynaklarının gelir niteliğinde olmadığı ile, vergi tahsilatında yaşanan olumlu performansın makro gelişmeler ve vergi tahsilatını belirleyen parametrelerdeki (ortalama ücret düzeyi, talep yapısındaki gelişme gibi) gelişmelerle tam olarak

açıklanamadığıdır. Bu açıdan vergideki performansın devamı konusu ileriki dönemler için bir diğer risk alanıdır.

Gelinen nokta itibarı ile geçen aylardaki raporlarda da altını çizdiğimiz gibi; izleyen aylarda ekonomide işaretlerini görmeye başladığımız yavaşlama ile birlikte vergi performansındaki düşme ve şu ana kadar tutulan mal ve hizmet alımları ile cari transferlerdeki artış beklentisi, bütçe performansındaki olumlu gelişmenin tersine dönmesi sonucunu beraberinde getirebilecektir.

Bir diğer ifade ile; mahalli idare seçimlerine yönelik harcama artırıcı düzenlemeler, GAP ve diğer kamu yatırımlarına hız verilmesi gibi eğilimler ve vergi tahsilatında yaşanması olası sorunlar ile birlikte; yılın geri kalan bölümünde bütçe dengelerinin olumsuzla dönme eğiliminin artma riski bulunmaktadır. Özellikle 2008 yılında bütçe dengelerinin daha fazla olumsuz etkilenmemesi açısından geçen dönemlerde olduğu gibi girişilen yükümlülüklerin harcama kaydedilmemesi ve bütçe dışı hesaplarda tutulması uygulamasına gidilmesi ihtimalini de gözden uzak tutmamaktayız. Ancak bu gibi uygulamaları vergi tahsilatındaki yaşanabilecek sıkıntılar ile birlikte ele aldığımızda, bu sefer 2009 yılı bütçesinin çok daha sorunlu bir bütçeye dönüşmesi ihtimalini yüksek görmekteyiz.

B. Bütçe Giderleri

Yılın ilk yarısında toplam bütçe giderleri % 0,1 oranında azalırken, Temmuz ve Ağustos aylarında faiz giderlerindeki artışla bütçe harcamaları tekrar yükselişe geçmiş ve kümülatif artış oranı % 4,7 oranında çıkmıştır. Bununla birlikte, faiz dışı harcamaların Temmuz ayında azalması, Ağustos ayında ise % 6'lar civarında artması bütçe harcamalarındaki artışı sınırlayan bir gelişme olmuştur.

Faiz dışı harcamalar ise yılın ilk yarısında % 8,2 oranında artarken, Temmuz ve Ağustos aylarında artış oranlarının sırası ile % 2,7 ve % 5,9 oranlarında çıkması nedeniyle Ağustos sonu artış oranı kümülatif olarak % 7,2'ye düşmüştür. Faiz dışı giderlerdeki artış ortalama enflasyonun altında gerçekleşmiştir.

Toplam bütçe giderlerinin % 45,2'si ilk altı ay sonunda kullanılırken, faiz dışı harcamalarda ödenek kullanımı % 47,9 oranında çıkmıştır. Ağustos sonu itibarı ile ise bu oranlar % 63,9 ve % 63,6 oranlarında gerçekleşmiştir. Geçen yıl ile karşılaştırıldığında faiz dışı ödenek kullanımı hemen hemen aynı düzeyde gerçekleşmiş görülmektedir. Bununla birlikte Temmuz ayında açılan Beklentiler Raporu ile bütçe giderleri % 4,6, faiz dışı giderler ise % 6,4 oranında yukarı yönlü revizyona tabi tutulmuştu. Revize rakamlara göre bakıldığında, toplam bütçe giderlerinin gerçekleşme oranı % 61,1 oranında çıkarken bu oran faiz dışı giderlerde % 59,8'e düşmektedir.

Haziran ayında başlayan faiz dışı harcamalardaki azalma, Temmuz ve Ağustos aylarında yerini düşük oranda sayılacak artışlara bırakmıştır. Faiz dışı harcamaların ortalama enflasyonun altında bu düzeye inmesine son üç aylık bütçe gelişmeleri neden olmuştur.

Faiz dışı harcamaların bu düzeyde hız kesmesine neden olan temel gelişmeleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Faiz dışı harcamaların yaklaşık % 45'ini oluşturan cari transferlerin son üç ay boyunca nominal olarak geçen yıl düzeyinin sürekli altında gerçekleşmesi. Cari transferlerin bu şekilde çıkmasında belirleyici olan alt kalemler sosyal güvenlik kurumuna yapılan transferler ile tarımsal destekleme ödemeleridir.

- o Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) finansman ihtiyacı için yapılan transferler, Bağ-Kur ve SSK prim affı ile

elde edilen ilave tahmini 1,5 milyar YTL ile Sağlık Bakanlığı tarafından kamulaştırma bedeli olarak SGK'na ödenen 901 milyon YTL nedenleriyle azalmıştır. Bir defalık tedbir niteliğinde olan bu gelirler ile, sağlık borçlarının 2008 yılında da silinmesi SGK'nun dönemsel olarak finansman ihtiyacını azaltmıştır.

- o Tarımsal destekleme ödemeleri ise 2008 yılı bütçe ödenekleri içinde zaten bir önceki yılın altında öngörülmüştü. Ayrıca, yılın ilk sekiz ayında bütçe ödeneklerinin % 95'inin kullanılmış olmasına rağmen geçen yılda benzer bir eğilimin olması, artış oranının dönemsel olarak da sınırlı kalmasına neden olmuştur.
- Geçen yılların aksine sağlık harcamalarının artmaması, özellikle Haziran ve Temmuz aylarında azalması. Benzer bir gelişme mal ve hizmet alımları altında yer alan sağlık harcamalarında da gözlemlenmiştir. Ağustos ayında sağlık harcamaları tekrar artış içine girmekle birlikte, önceki aylardaki düşük kullanım nedeniyle sekiz aylık artış % 2,6 oranında kalmıştır. Bu gelişmede belirleyici olan unsurların, devlet hastanelerine olan kamu kurumları borçlarının kısmen silinmesi (bu nokta sosyal güvenlik kurumlarına yapılan transferlerin de dönemsel olarak düşmesinde etken olmuştur) ile harcama ertelemelerinin olduğu tahmin edilmektedir.
- Personel harcamalarının, beklenenin aksine, Ağustos ayı artış oranının % 5'ler oranında gelmesi. Temmuz ayında ödenen enflasyon farkı ile memurlara meslek gruplarına göre farklı düzeylerde ödenen ilave artışların etkisi izleyen aylarda ortaya çıkacaktır.

Tablo 4. 2007-2008 Haziran Temmuz ve Ağustos Sonu Karşılaştırmalı Bütçe Harcamaları

(milyon YTL)	Haziran					Temmuz					Ağustos				
	2007	2008	Artış Oranı (%)	2007 Gerç. Oranı (%)	2008 Gerç. Oranı (%)	2007	2008	Artış Oranı (%)	2007 Gerç. Oranı (%)	2008 Gerç. Oranı (%)	2007	2008	Artış Oranı (%)	2007 Gerç. Oranı (%)	2008 Gerç. Oranı (%)
Merkezi Yönetim Bütçe Harc. Top.	100.679	100.589	-0,1	49,5	45,2	119.887	121.826	1,6	58,9	54,7	135.818	142.263	4,7	66,7	63,9
Faiz Dışı Giderler	73.786	79.849	8,2	47,7	47,9	87.226	93.650	7,4	56,4	56,2	98.839	105.947	7,2	63,9	63,6
I. Per. Giderleri	21.974	24.506	11,5	50,5	50,3	25.743	28.677	11,4	59,1	58,9	29.164	32.263	10,6	67,0	66,3
II.Sos. Güv. Kur. Devlet Primi Giderleri	2.725	3.053	12,0	47,0	47,7	3.178	3.548	11,7	54,8	55,4	3.621	4.027	11,2	62,4	62,9
III. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	8.349	9.161	9,7	37,7	40,0	10.676	11.226	5,2	48,2	49,0	12.189	13.150	7,9	55,0	57,4
Sağlık Harcamaları	3.225	3.102	-3,8	48,7	46,0	3.781	3.592	-5,0	57,1	53,3	4.226	4.336	2,6	63,8	64,3
İlaç Harcamaları	428	424	-1,0	43,9	38,9	520	491	-5,6	53,4	45,1	580	559	-3,7	59,5	51,3
Tedavi ve Sağlık Malzemesi Harc.	763	715	-6,3	44,0	39,7	909	814	-10,4	52,4	45,2	1.014	1.187	17,0	58,4	65,9
Yeşil Kart	2.033	1.963	-3,5	52,0	51,0	2.352	2.286	-2,8	60,1	59,4	2.632	2.590	-1,6	67,2	67,3
Savunma ve Güvenlik (Sağlık Hariç)	2.200	2.631	19,6	29,0	31,3	3.060	3.445	12,6	40,4	41,0	3.609	3.961	9,8	47,6	47,1
Diğer Mal ve Hizmet Harcamaları	2.924	3.427	17,2	52,1	50,5	3.835	4.189	9,2	60,1	58,9	4.355	4.853	11,4	67,4	66,5
IV. Cari Transferler	32.776	35.226	7,5	51,8	50,9	37.690	39.876	5,8	59,6	57,6	42.370	44.333	4,6	67,0	64,1
Görev Zararları	511	770	50,9	36,4	49,7	568	958	68,6	40,5	61,7	682	1.187	74,0	48,7	76,5
Hazine Yardımları	18.030	19.305	7,1	49,7	48,4	21.106	22.076	4,6	58,2	55,3	24.468	23.732	-3,0	67,5	59,5
Sosyal Gv. Kuruluş. Hazine Yard.	385	449	16,6	47,7	48,2	450	531	17,9	55,7	56,9	513	632	23,1	63,5	67,8
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri	16.491	17.594	6,7	49,9	47,5	19.300	20.094	4,1	58,4	54,3	22.408	21.470	-4,2	67,8	58,0
Sosyal Güvenlik Açık Finansmanı	12.775	13.433	5,2	49,5	46,6	15.268	15.569	2,0	59,1	54,1	18.038	16.569	-8,1	69,9	57,5
Kar Amacı Gt. Kur. Yap. Trans.	447	199	-55,4	65,6	59,3	493	239	-51,5	72,3	71,2	561	249	-55,7	82,3	74,0
Hane Halkına Yapılan Transferler	504	533	5,8	50,7	48,4	605	644	6,3	60,9	58,4	636	679	6,8	64,0	61,7
Tarımsal Amaçlı Transferler	4.834	4.452	-7,9	87,0	82,4	5.106	4.513	-11,6	91,9	83,6	5.118	5.138	0,4	92,1	95,2
Hane Halkına Yapılan Diğ. Trans.	143	275	92,5	23,1	43,4	217	315	45,3	35,1	49,8	228	362	59,0	36,9	57,3
Sosyal Amaçlı Transferler	14	121	742,8	21,4	53,3	18	171	861,9	26,4	75,2	22	228	914,2	33,3	99,9
Yurtdışına Yapılan Transferler	227	255	12,4	45,3	39,0	292	306	4,8	58,3	46,8	331	352	6,5	66,0	53,8
Gelirden Ayrılan Paylar	8.067	9.315	15,5	47,0	48,0	9.284	10.654	14,8	54,1	54,9	10.324	12.406	20,2	60,2	64,0
V. Sermaye Giderleri	4.466	4.679	4,8	34,6	39,7	5.721	6.334	10,7	44,3	53,8	6.766	7.775	14,9	52,4	66,0
VI. Sermaye Transferleri	1.877	1.126	-40,0	53,0	54,0	2.349	1.542	-34,4	66,3	74,0	2.422	1.813	-25,1	68,4	87,0
Yurtiçi Sermaye Transferi	1.855	1.107	-40,3	55,3	59,5	2.319	1.523	-34,3	69,1	81,8	2.382	1.789	-24,9	71,0	96,0
Yurtdışı Sermaye Transferi	23	19	-16,4	12,0	8,5	30	19	-37,1	16,0	8,5	40	25	-38,6	21,3	11,1
VII. Borç Verme	1.618	2.098	29,7	45,5	53,3	1.870	2.447	30,9	52,6	62,2	2.306	2.586	12,1	64,9	65,7
Yurtiçi Borç Verme	1.529	2.000	30,8	46,8	53,9	1.771	2.294	29,5	54,2	61,8	2.185	2.427	11,1	66,9	65,5
Yurtdışı Borç Verme	89	98	10,6	31,2	43,7	99	153	55,1	34,7	68,1	121	158	31,0	42,4	70,4
VIII. Yedek Ödenekler	0	0				0	0				0	0			
Faiz Giderleri	26.893	20.740	-22,9	55,2	37,0	32.661	28.176	-13,7	67,0	50,3	36.979	36.316	-1,8	75,9	64,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı Muhasebat Gn. Md. ve kendi hesaplamalarımız

Özet olarak, bu gelişmeler yılın bundan sonra kalan kısmı için bütçe giderleri açısından mali disiplini daha riskli bir noktaya taşımıştır. Harcamaların yukarı yönlü bir artış eğilimi içinde olacağına dair önceki raporlarımızda dile getirdiğimiz risk unsurlarını yeni eklemelerle aşağıda yer aldığı şekilde bu raporda da tekrar sıralamakta fayda görmekteyiz:

- TÜFE enflasyonunun yılın ilk yarısında memurlara verilen artış oranının üzerinde çıkması nedeni ile yılın ikinci yarısında çalışanlara normal artışın yanında verilen % 1,9 oranındaki enflasyon kaybı ile Ağustos ayında verilen çeşitli meslek gruplarına farklı düzeylerde verilen artışlar, personel giderlerini programlananın üzerinde artıracaktır.
- Sağlık harcamalarında yaşanan erteleme yılın geri kalan kısmında aynı düzeyde sürdürülemeyecek olması ve aile hekimliği uygulaması nedenleri ile ödenek kullanımları hızlanacaktır.
- Başta petrol, doğalgaz ve elektrik olmak üzere girdi maliyetlerindeki artıştan dolayı tüketim mallarına yönelik mal ve hizmet kalemlerindeki ödeneklerin yetersiz kalması sonucu ilave ödenek ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.
- Alınan son politika kararlarının (Bkz Mayıs Mali izleme Raporu) 2008 yılına yansıyan uygulamalarının yılın ikinci yarısında gerçekleşecek olması. Geçen ayki raporda vurguladığımız gibi, 2008 yılına toplam etki yaklaşık 8,2 milyar YTL olarak hesaplanmıştır. Bunun bütçe giderlerine etkisi ise yaklaşık 4,5 milyar YTL düzeyinde tahmin edilmektedir. Bu duruma örnek olarak, cari transferler kaleminde yer alan yerel yönetimlere aktarılan gelir payı ile sermaye giderleri ve sermaye transferlerinin artacak olması verilebilir. Geçen yıllarda olduğu gibi bütçeyi düşük tutabilmek için yıl sonuna doğru 323 sayılı Hesap

gibi bütün bu ilave harcama ihtiyaçlarının önemli bir bölümünün harcama kayıtlarını bir sonraki yıla devretmeye imkan sağlayacak muhasebe uygulamalarına gidilmesi de yüksek bir olasılıktır.

- Kamu yatırımları özellikle son dönemde çıkarılan ve çıkarılmakta olan yasalarla artış içinde olacaktır. Bu anlamda bütçeye İşsizlik Sigortası Fonu'ndan ve Özelleştirme Fonu'ndan aktarılan kaynakların kullanılmaya başlanması ile yatırım harcamaları yılın geri kalan kısmında önemli bir sıçrama gösterecektir.
- Son olarak sosyal güvenlik kurumlarına yapılacak transferin gelecek aylarda bir defalık tedbirlerin etkisinin azalması ve yeni yasanın 1 Ekim'de uygulamaya girmesi ile birlikte bir artış içinde olma riski bulunmaktadır.

Tablo 5. Haziran Temmuz ve Ağustos Sonu Merkezi Yönetim Bütçe Faiz Dışı Harcamalarının Faiz Dışı Harcamalardaki Artışa Katkısı

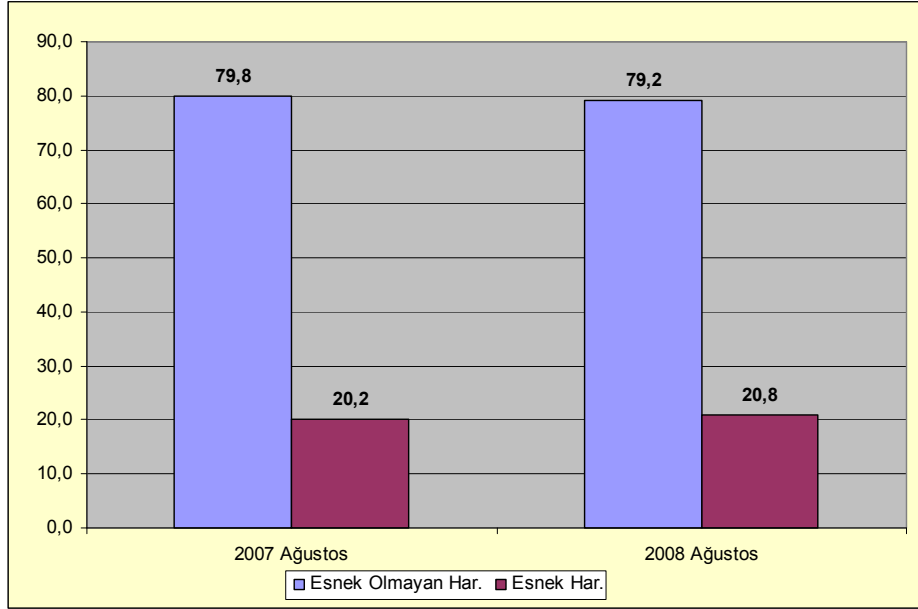
Haziran	Artış Oranına Katkı	(%) Dağılım
Faiz Dışı Harcamalar	8,2	100,0
Cari Harcamalar	4,5	55,2
Personel	3,4	41,8
Mal ve Hizmet Alımları	1,1	13,4
Sağlık	-0,2	-2,0
Savunma ve Güvenlik	0,6	7,1
Cari Transferler	3,3	40,4
Sosyal Güvenlik Kuruluş.Hazine Yard.	0,1	1,1
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri	1,5	18,2
Tarımsal Amaçlı Transferler	-0,5	-6,3
Gelirden Ayrılan Paylar	1,7	20,6
Sermaye Giderleri	0,3	3,5
Sermaye Transferleri	-1,0	-12,4
Diğer	0,7	7,9
Temmuz	Artış Oranına Katkı	(%) Dağılım
Faiz Dışı Harcamalar	7,4	100,0
Cari Harcamalar	4,0	54,2
Personel	3,4	45,7
Mal ve Hizmet Alımları	0,6	8,6
Sağlık	-0,2	-3,0
Savunma ve Güvenlik	0,4	6,0
Cari Transferler	2,5	34,0
Sosyal Güvenlik Kuruluş.Hazine Yard.	0,1	1,3
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri	0,9	12,4
Tarımsal Amaçlı Transferler	-0,7	-9,2
Gelirden Ayrılan Paylar	1,6	21,3
Sermaye Giderleri	0,7	9,5
Sermaye Transferleri	-0,9	-12,6
Diğer	0,7	9,0
Ağustos	Artış Oranına Katkı	(%) Dağılım
Faiz Dışı Harcamalar	7,2	100,0
Cari Harcamalar	4,1	57,1
Personel	3,1	43,6
Mal ve Hizmet Alımları	1,0	13,5
Sağlık	0,1	1,5
Savunma ve Güvenlik	0,4	5,0
Cari Transferler	2,0	27,6
Sosyal Güvenlik Kuruluş.Hazine Yard.	0,1	1,7
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Giderleri	-0,9	-13,2
Tarımsal Amaçlı Transferler	0,0	0,3
Gelirden Ayrılan Paylar	2,1	29,3
Sermaye Giderleri	1,0	14,2
Sermaye Transferleri	-0,6	-8,6
Diğer	0,3	3,9

Ağustos ayı sonunda faiz dışı harcamalardaki artışa bakıldığında, genel artış oranının üzerinde artış gösteren kalemlerin cari nitelikli harcamalar olduğu görülmektedir. Geçen yılın aksine cari harcamalar cari transferlerin üzerinde bir katkı oranına sahip olmuştur. Alt harcama kalemleri itibarı ile baktığımızda, artışa en büyük katkıyı cari harcamalar altında yer alan personel giderleri ile cari transferler altında yer alan ve yerel yönetimlere aktarılan vergi payları da dahil olmak üzere gelir payları yapmıştır . Sermaye giderleri Haziran ayından itibaren artan oranda artışa pozitif katkı veren kalem haline dönüşmüştür.

Ağustos ayı sonunda esnek olmayan harcamaların, yani nitelikleri gereği kamu politikası aracı olarak ihtiyari bir biçimde arttırılıp azaltılması mümkün olmayan veya çok sınırlı olan harcamaların³ toplam harcamalar içindeki payının % 79'a düştüğü görülmektedir. Geçen yıl ile hemen hemen aynı oran çıkmakla birlikte, bu gelişmeye dönemsel olarak sosyal güvenlik kurumlarına yapılan transferdeki azalma ile sağlık giderlerindeki düşme neden olmuştur.

³ Esnek olmayan harcamaların belli başlıları bilindiği gibi faiz, personel, sosyal güvenlik kurumlarına transferler gibi yükümlülüklerin yerine getirilmesine yönelik olarak yapılmaktadır.

Grafik 3. Esnek Olan ve Olmayan Harcamaların Bütçe Harcamaları İçindeki Paylarının Gelişimi (2007 - 2008 Ağustos)

C. Bütçe Gelirleri

Yılın ilk yarısında toplam bütçe gelirleri bir önceki yıla göre % 8,1 oranında artarken, bu artış Temmuz ayında % 11,6, Ağustos ayında ise % 15,3 gibi önemli bir seviyede olmuştur. Özelleştirme geliri niteliğinde olan gelirler ile İşsizlik Sigortası Fonu'ndan aktarılan gelirler ayıklanıp bakıldığında, toplam bütçe gelirlerindeki artış % 14 oranına düşmektedir.

Ağustos ayı sonu itibarı ile toplam bütçe gelirleri 146,9 milyar YTL'ye yükselmiştir. Bu düzey başlangıç hedefinin % 71,8'ine, Beklentiler Raporu ile revize edilen yıl sonu tahmininin ise % 67,7'sine karşılık gelmektedir.

Vergi tahsilatında hedefin üzerinde seyreden artış, özelleştirme ve fon gelirleri hariç düzeltilmiş bütçe gelirlerinde yaşanan olumlu performansı belirleyen temel kalem olmuştur.

**Kutu 1: İşsizlik Sigortası Fonu’ndan ve Özelleştirme Fonu’ndan
Bütçeye Aktarılan Kaynakların Bütçeye Gelir Yazılması ve Konut
Edindirme Yardımı Ödemelerinin Ödeneksiz Olarak Yapılması**

“Bir Koyundan İki Den Fazla Post mu Çıkarılıyor?”

Geçtiğimiz aylarda açıklanan bütçe rakamlarını tartışılır kılabilcek olan iki önemli gelişme yaşanmıştır:

1.Bunlardan birincisi, 26 Mayıs 2008 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 5763 sayılı “İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”la birlikte, İşsizlik Sigortası Fonu ve Özelleştirme Fonu gelirlerinden bütçeye aktarılan kaynağın bütçeye gelir yazılmasıdır. İşsizlik Sigortası Fonu’ndan bütçeye aktarılan kaynak Fon’un stok olarak elinde bulunan ve geçmiş dönemlerde kamu kesimi gelirleri içinde gelir olarak gösterilen bir tutarın tekrar gelir olarak gösterilmek suretiyle bütçe gelirleri içinde yer almasıdır. Başka bir ifade ile, aynı kaynak iki defa farklı dönemlerde gelir olarak toplam kamu kesimi gelirleri içinde (önce İşsizlik Fonu, daha sonaki bir dönemde de bütçe geliri olarak) gösterilmektedir. Özelleştirme tahsilatlarından aktarılan kaynak da benzer bir uygulamaya konu edilmiştir. Varlık satımı sureti ile daha önce gelir olarak kamu hesaplarına kaydedilmiş bir kalemin tekrar ve bu sefer bütçe geliri olarak kaydedilmesi söz konusudur.

Her iki uygulama da öncelikle muhasebe mantığı ve dönemsellik ilkesi açısından yanıltıcı olduğunu düşündüğümüz işlemlerdir. Bu gelirler ilk elde edildikleri anda İşsizlik Fonu ve Özelleştirme Fonu’nun geliri olarak kaydedilmekte ve bu kurumların bilançolarında kasa/banka hesaplarında depo edilmektedir. Daha sonraki bir dönemde ise, bu kaynaklar bütçeye tekrar gelir olarak kaydedildiğinde bir bilanço kalemi akım değişken haline getirilip bütçenin çizgi üstünde elde ettiği yeni bir gelirmiş gibi gösterilmektedir. Halbuki bu işlemler İşsizlik Fonu veya Özelleştirme Fonu tarafından Hazine’ye sağlanan bir finansman kaynağıdır ve Hazine açısından gelir değil çizgi altı finansman kalemi olarak gösterilmelidir. Bunu sonucunda her halükarda bütçe dengesinin bu miktarlar kadar açık vermesi gerekmektedir. Diğer taraftan, kanımızca bu kalemler bir defalık gelir özelliği de taşımamaktadır. Bu

işlemler tamamen bir bilanço hareketi olarak bir kamu kurumunun hesabından diğer kamu kurumunun hesabına geçirilen nakit özelliği taşıdıkları için gelir yaratıcı yeni bir iktisadi faaliyetin sonucu olarak ortaya çıkmamaktadırlar. Dolayısı ile, bunların bütçe gelirlerinden düşülmesi bir defalık gelir olma özelliklerinden dolayı değil (kaldı ki; yasaya göre bu uygulama 2009-2012 arasında da devam edecektir) bir kurumun kasasına girmiş bir miktarın diğer bir kuruma (Merkezi Yönetim Bütçesine) aktarılması ve nitelik olarak gelir özelliği taşımamalarından kaynaklanmaktadır. Kaldı ki; özelleştirme karşılığında elde edilen gelirler uluslararası sınıflandırmada kamu kesiminin bilançosunda duran varlıkların nakit varlıklar ile yer değiştirmesi anlamına geldiği için zaten gelir olarak dahi kabul edilmemektedir (GFS-Government Finance Statistics Manual 2001,paragraf 4.20).

Öte yandan bu kaynakların tabi olduğu işlemlerin içeriği ve sayısal büyüklüğü konusunda kamuoyuna yeterli bir açıklamada bulunulmaması ve bu düzenlemelerin karmaşık torba yasalar içinde yapılması ise, mali saydamlık açısından endişe verici bir özellik taşımaktadır. Nitekim 26 Mayıs 2008 tarihinde kabul edilen 5763 sayılı Yasa ile Özelleştirme Fonu'ndan aktarılabacak miktar 2008 yılı için **1 Milyar YTL** olarak sınırlandırılmışken, aradan iki ay geçtikten sonra, TBMM tatile girmeden hemen önce 24 Temmuz 2008'de kabul edilerek 8 Ağustos 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan ve bir çok yasayı değiştiren 5793 sayılı Yasa'nın 46/5 Maddesi ile 2008 yılında aktarılabacak miktar ile ilgili sınırın kaldırılmasına yönelik bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeden hemen sonra Özelleştirme Fonu'ndan Hazine'ye **4 milyar YTL** daha kaynak gelir yazılmak suretiyle aktarılmıştır. Hazine nakit dengesi verilerine göre İşsizlik Fonu ve Özelleştirme Fonu'ndan bu şekilde aktarılan ve gelir kaydedilen kaynakların tutarı 8 Milyar YTL civarına ulaşmıştır.

2. İkincisi ise Konut Edindirme Yardımları ile ilgilidir. Bilindiği gibi Konut Edindirme Yardımı (KEY) ile ilgili olarak izlediğimiz dönemde hak sahiplerine Hazine'den T.C. Ziraat Bankası aracılığı ile yaklaşık 2,8 milyar YTL civarında ödemede bulunulmuştur. GFS tanımına göre devlet bilançosunda net değer azaltan işlemler harcama olarak sınıflandırılmaktadır (GFS 2001, paragraf 4.25). Dolayısı ile bu tür

işlemlerin bütçeden ödenek alınarak yapılması gerekmektedir. KEY ödemeleri için ise ödeneksiz olarak yapılmıştır. Halbuki bu ödemelerin nakdi Hazine'nin kasasından çıkmış, dolayısı ile devlet bilançosunda net değer azaltıcı bir işlem yaratılmıştır. KEY daha önce çalışanlardan yapılan kesintilerin Emlak Bankası aracılığı ile konut yapımında finanse edilmesi ile ilgili bir işlemdir. Sistem daha sonra yürümemiş ve Emlak Bankası tasfiye olunca çalışanların alacaklarının telafisi mümkün olmamış, sonuçta yük Hazine'nin üzerinde kalmıştır. Dolayısı ile, hak sahiplerine yapılacak ödemeler artık bir transfer harcaması niteliğine büründüğü için, bunların bütçeden ödenek karşılığı yapılması gerekirken bu yola da başvurulmamıştır. Bu da, bütçe açığının bu miktar kadar az hesaplanması anlamına gelmektedir.

3. Sonuç olarak; Ağustos sonu bütçesinde gelir kaydedilmemesi gerekirken gelir kaydedilen tutarlar ile; harcama kaydedilmesi gerekirken harcama kaydedilmeyen tutarlar nedeni ile 11 milyar YTL civarında bir işlemin hesap dışı tutulduğu düşüncesindeyiz. Bunun sonucunda da, Ağustos sonu itibarı ile bütçenin ilan edildiği gibi 4 milyar TL civarında fazla değil en az 7 milyar YTL civarında açıkla kapandığını tahmin etmekteyiz. Doğru analiz yapılması doğru ve analitik veri kullanımını gerektirdiği için, bu tür uygulamalara ve dolayısı ile mali saydamlığın önemine bir kez daha dikkat çekmek istiyoruz.

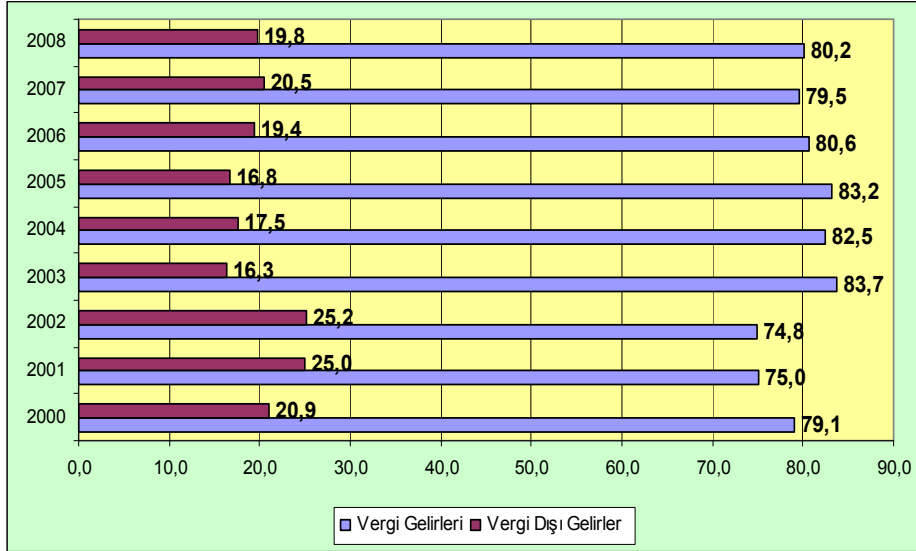
Vergi tahsilatında ilk sekiz ay sonunda yaşanan % 16,2 oranındaki artış düzeltilmiş bütçe dengesinde yaşanan olumlu performansın kaynağı olmuştur. Uluslararası ticaretten alınan vergiler bir tarafa bırakıldığında, gelir vergisi tevkifatı ile geçici kurumlar vergisi tahsilatındaki hızlanma dinamik olarak bu artışı belirleyen ana vergi kalemleri olmuştur.

Tablo 6. Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri

(milyon YTL)	Haziran 07	Haziran 08	Artış Or. (%)	Temmuz 07	Temmuz 08	Artış Or. (%)	Ağustos 07	Ağustos 08	Artış Or. (%)
Merkezi Yönetim Gelirleri	94.795	102.506	8,13	107.931	120.426	11,58	127.391	146.873	15,29
Genel Bütçe Gelirleri	92.372	99.456	7,67	105.136	116.931	11,22	124.261	142.999	15,08
I-Vergi Gelirleri	70.588	82.752	17,23	81.576	96.530	18,33	99.322	115.450	16,24
1. Gelir ve Kazanç Üz. Al.Vergiler	21.826	26.628	22,00	24.154	29.775	23,27	31.177	37.760	21,11
a) Gelir Vergisi	15.701	18.914	20,46	18.011	21.984	22,06	21.723	25.633	18,00
Gelir Vergisi Tevkifatı	14.253	17.227	20,87	16.288	19.906	22,22	19.430	22.920	17,96
b) Kurumlar Vergisi	6.125	7.714	25,95	6.144	7.791	26,82	9.454	12.126	28,27
Kurumlar Geçici Vergisi	6.016	7.090	17,85	6.044	7.136	18,07	9.345	11.460	22,63
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	1.756	2.071	17,90	2.478	2.975	20,03	3.062	3.526	15,17
b) Motorlu Taşıtlar Vergisi	1.691	2.016	19,22	2.407	2.914	21,08	2.986	3.460	15,88
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	29.399	32.393	10,18	34.129	38.313	12,26	40.900	45.175	10,45
a) Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	8.064	8.442	4,68	8.555	9.550	11,63	10.881	11.607	6,68
b) Özel Tüketim Vergisi	17.684	19.775	11,82	21.217	23.788	12,12	24.976	27.868	11,58
c) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	1.530	1.796	17,36	1.828	2.153	17,76	2.091	2.430	16,21
d) Şans Oyunları Vergisi	179	201	11,84	201	227	13,28	221	253	14,33
e) Özel İletişim Vergisi	1.941	2.180	12,30	2.328	2.595	11,45	2.731	3.016	10,46
4. Uluslararası Tic. ve Mua. Al. Verg.	13.486	17.086	26,70	16.041	20.128	25,48	18.635	22.862	22,68
b) İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	12.260	15.590	27,16	14.606	18.368	25,76	16.958	20.879	23,12
5. Damga Vergisi	1.778	1.979	11,29	2.033	2.294	12,84	2.398	2.665	11,15
6. Harçlar	2.319	2.573	10,93	2.715	3.018	11,18	3.122	3.431	9,89
7. Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	23	22	-6,29	26	27	1,40	29	32	9,52
II-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	5.700	5.035	-11,66	6.143	5.560	-9,49	6.601	6.056	-8,25
III-Alınan Bağışlar ve Yard. ile Özel Gel.	1.377	356	-74,18	1.510	448	-70,32	1.566	560	-64,24
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	8.754	9.171	4,77	9.935	12.086	21,65	10.781	12.581	16,69
1.Faiz Gelirleri	3.047	1.943	-36,23	3.423	2.994	-12,53	3.530	3.389	-3,98
V-Sermaye Gelirleri	5.954	2.030	-65,91	5.972	2.073	-65,28	5.992	8.073	34,73
VI-Alacaklardan Tahsilat		113			233			279	
Özel Bütçeli İdarelerin Gelirleri	1.564	1.847	18,09	1.767	2.196	24,28	1.949	2.508	28,66
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Gel.	858	1.203	40,12	1.028	1.299	26,31	1.180	1.367	15,80

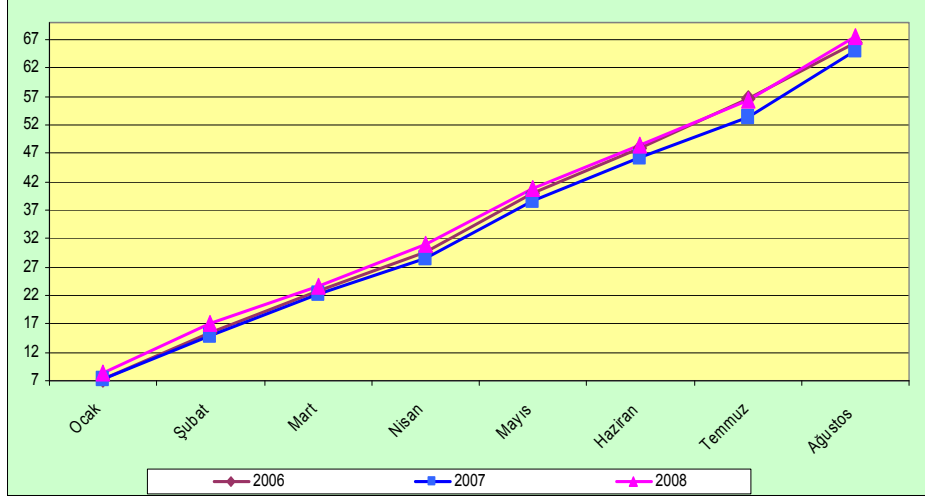
Bu çerçevede merkezi yönetim bütçe gelir tahsilatı içinde vergiler % 79'a, genel bütçe gelirleri içinde ise % 80,2'ye çıkmaktadır. Düzeltilmiş bütçe gelirleri çerçevesinde bakıldığında, bu oranlar sırasıyla % 84'e ve % 85,2'ye çıkmaktadır. Bu ise, izleyen grafikten de görüleceği üzere, bütçe içinde vergi gelirlerinin payının son dokuz yılın en yüksek oranına çıkması anlamına gelmektedir.

Grafik 4. Toplam Genel Bütçe Gelirleri Tahsilatı İçinde Vergi Gelirleri ve Vergi Dışı Gelir Paylarındaki Gelişme (Ağustos Sonu) (%)

2008 yılının ilk altı ay ve ilk sekiz ay sonuçları çerçevesinde vergi gelirleri tahsilatının yıl sonu hedef ve gerçekleştirmelerine göre gerçekleşme oranları, önceki iki yıla göre göreceli olarak daha iyi bir performans ortaya koymuştur. Vergi gelirlerinde Ağustos sonunda % 16,2 oranında yaşanan artışa, yine olumlu bir gelişme olan hedefe göre gerçekleşme oranı % 67,4 eşlik etmiştir. Beklentiler Raporu'ndaki tahmine göre ise gerçekleşme oranı % 66,1 olmaktadır. Beklentiler Raporu kapsamında toplam gelir tahmini % 6,1 oranında artırılırken, vergi tahsilatında hedefe göre beklenen ilave artış % 2 oranında öngörülmüştü.

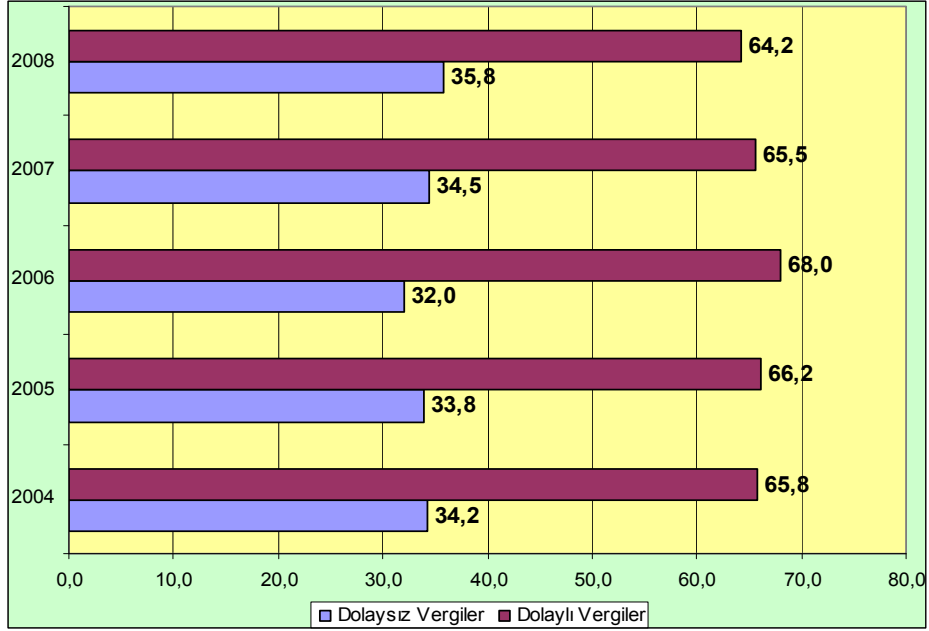
Grafik 5. Vergi Gelirlerinin Aylık Bazda Kümülatif Bütçe Gerçekleşme Oranları (%)

Vergi performansının beklentilerin üzerinde gerçekleşmesinde belirleyici olan vergi grubu, geçen yılların aksine bu yıl, dolaysız vergiler olmuştur. 2008 yılı Ağustos sonu itibarı ile genel bütçe vergi gelirlerinin % 64,2'si dolaylı vergilerden, % 35,8'i ise dolaysız vergilerden oluşmuştur. Son beş yıllık dönemde dolaylı vergilerin toplam vergi tahsilatı içinde dönemsel olarak en yüksek paya sahip olduğu yıl 2008 yılı olmuştur.

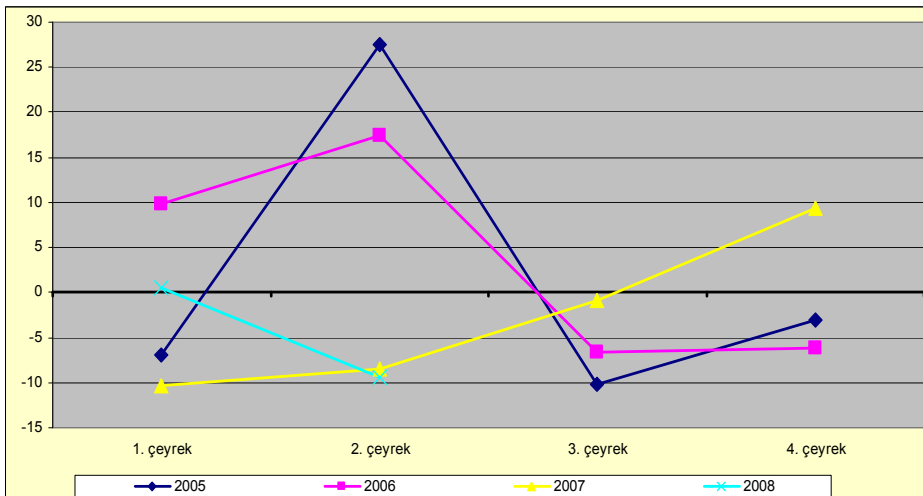
Gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerdeki artış oranında Mayıs ve Haziran aylarında başlayan azalma eğilimi, az da olsa Ağustos ayında da devam etmiştir. Bu gelişmeye rağmen birikimli olarak artış oranı % 21,1 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2008 yılı bütçe hedefindeki artışın % 9'lar düzeyinde olduğu düşünülürse, yılın ilk yarısı sonunda gelir ve kazanç üzerinden tahsil edilen vergilerin, özellikle gelir vergisi tevkifatı ve geçici kurumlar vergisi etkileri ile önemli bir performans gösterdiğini söyleyebiliriz.

Grafik 6. 2004 - 2008 Ağustos Sonu Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatının Dolaylı ve Dolaysız Vergi Paylarının Gelişimi

Ağustos ayı sonunda dolaysız vergiler % 20,6 oranında artarken, dolaylı vergilerdeki artış oranı % 114 oranında olmuştur. Dolaylı vergilerdeki artış oranı, ithalde alınan KDV ayıklandığında % 10,7'ye düşmektedir.

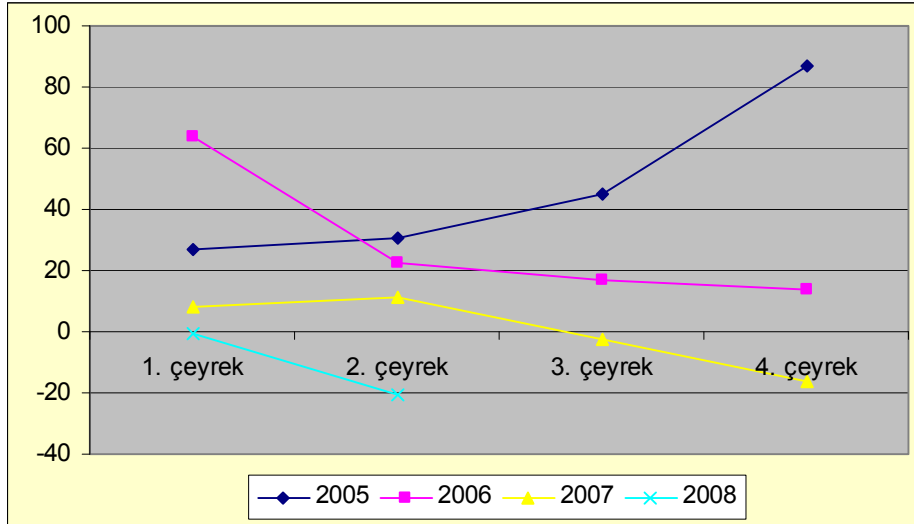
Grafik 7. Çeyrek Dönemler itibarı ile Dahilde Alınan KDV Artış Oranları (2005-2007, Tahsilat Bazında ve Reel)

Geçen raporlarda altını çizdiğimiz şekilde ithalde alınan KDV ile petrol üzerinden tahsil edilen KDV ve ÖTV ayıklandığında, toplam talep düzeyindeki değişmeye bağlı olan dolaylı vergilerde yaşanan performans düşüklüğü her geçen ay daha hissedilir hale gelmektedir.

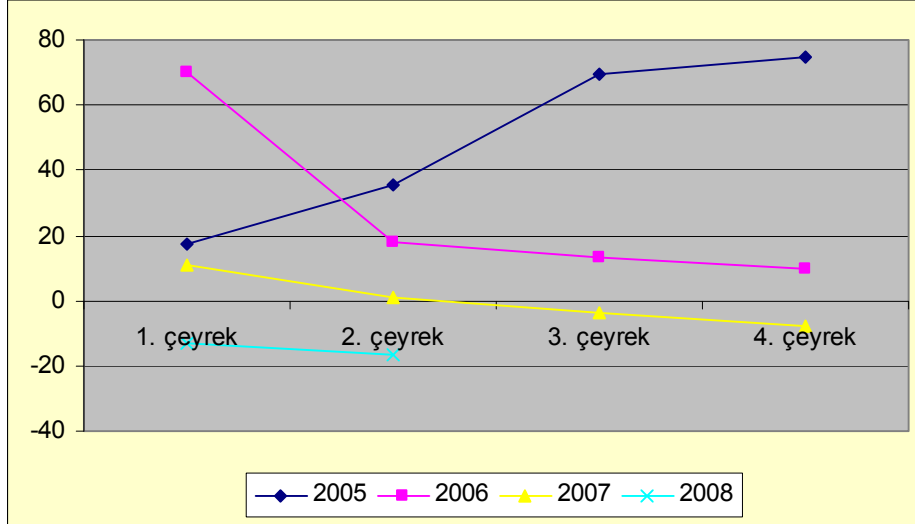
Toplam talep düzeyindeki değişimin vergi tahsilatı üzerindeki etkisini görmek için dayanıklı tüketim malları üzerinden tahsil edilen ÖTV artış oranlarına da bakabiliriz. İzleyen grafikte enflasyondan arındırılmış olarak dayanıklı tüketim malları üzerinden tahsil edilen ÖTV'nin çeyrek dönemler itibarı ile gelişimi verilmektedir. 2007 ve 2008 yılında açık bir şekilde reel olarak ÖTV tahsilatının düştüğü görülmektedir. 2008 yılında yaşanan düşme çok daha çarpıcı hale gelmiştir.

Grafik 8. Çeyrek Dönemler itibarı ile Dayanıklı Tüketim Malları Üzerinden Alınan ÖTV Artış Oranları (2005-2007, Tahsilat Bazında ve Reel)

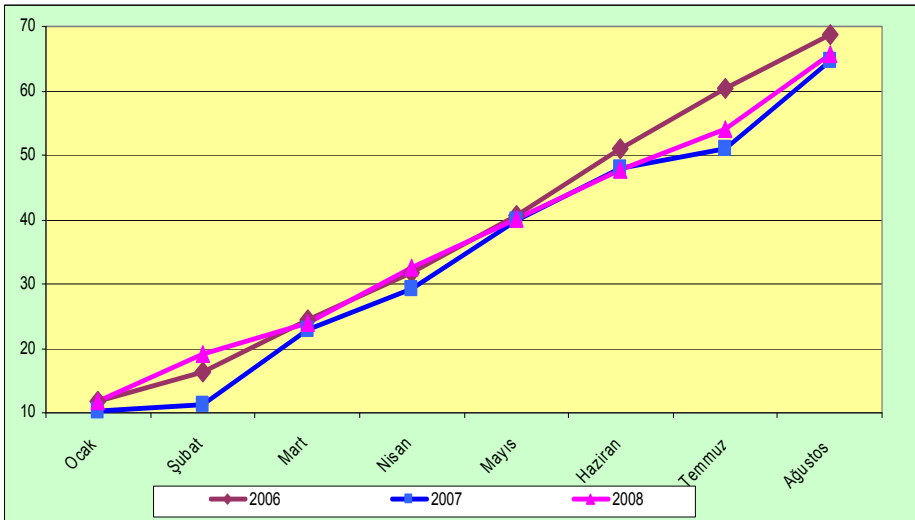
Üçer aylık dönemlerin örneğin Ocak-Mart değil de Şubat-Nisan şeklinde yeniden değerlendirilerek (tahsilatın bir ay sonraya gelmesine göre) hesaplanması sonucunda ise reel artış oranları aşağıdaki şekilde çıkmaktadır.

Grafik 9. Çeyrek Dönemler itibarı ile Dayanıklı Tüketim Malları Üzerinden Alınan ÖTV Artış Oranları (2005-2007, Tahsilat Bazında-Tahsilatın Bir Ay Sonraya yapıldığı varsayımı ile - Reel)

Yılın ilk yarısında yaşanan bu gelişmeler dikkate alındığında dahilde alınan Katma Değer Vergisi tahsilatının 2007 yılına benzer şekilde özellikle yılın ikinci yarısından itibaren bütçe gerçekleşme oranlarının daha düşük çıkması ihtimali yüksek görülmektedir.

Grafik 10. Dahilde Alınan Katma Değer Vergisinin Aylık Bazda Kümülatif Bütçe Gerçekleşme Oranları (%)

İlk altı ay sonunda vergi gelirlerinde görülen artışın yaklaşık % 40'ı gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerden kaynaklanırken, bu katkının % 62'si (toplamda % 24,5'i) sadece gelir vergisi tevkifatından gelmiştir. İlk sekiz ay sonunda ise yaşanan artışın % 41'i gelir ve kazanç üzerinden alınan vergilerden kaynaklanmıştır. Geçici kurumlar vergisi performansı gelir vergisi tevkifatına bu ay da eşlik etmeye başlamıştır.

2007 yılı Gelir İdare Başkanlığı Faaliyet Raporunda yer alan verilere göre tevkifatın % 60'a yakınının ücretlerden yapıldığı görülmektedir. Geçen raporda belirttiğimiz gibi, vergiye tabi ücretlerin ortalamada % 10 civarında arttığı dikkate alındığında, tevkifat tahsilatında yaşanan % 21,6 oranındaki artışın hangi kalemlerden kaynaklandığı önemli bir soru işaret haline gelmiştir. Bu artışın esas olarak ücret dışı tevkifat unsurlarının başında gelen bono faiz gelirleri üzerinden yapılan tevkifattaki artıştan kaynaklanmış olacağını tahmin etmekteyiz.⁴

⁴ Bu konudaki ayrıntılı tespitler için Mayıs 2008 Mali İzleme Raporuna bakılabilir.

Tablo 7. Bütçe Vergi Gelirleri Gerçekleşmesi ve Artış Oranına Katkısı

milyon YTL	Haziran		Artış Oranı (%)	Artış Oranına
	2008	2007		
Vergi Gelirleri	82.752	70.588	17,2	100,0
Gelir ve Kur.Kaz. Üz.Elde Edilen Ver.	26.628	21.826	22,0	39,5
Gelir Vergisi Tevkifatı	17.227	14.253	20,9	24,5
Kurumlar Geçici Vergisi	7.090	6.016	17,9	8,8
Özel Tüketim Vergisi	19.775	17.684	11,8	17,2
Petrol ve Doğalgaz Ür. İlişkin ÖTV	11.354	9.946	14,2	11,6
Kolalı Gazoz, Alkollü İç. Ve Tüt Mam.	5.895	5.533	6,6	3,0
KDV Tahsilatı	24.032	20.325	18,2	30,5
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	15.590	12.260	27,2	27,4
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	8.442	8.064	4,7	3,1
Diğer Vergiler	12.317	10.753	14,5	12,9
Damga Vergisi	1.979	1.778	11,3	1,7
Harçlar	2.573	2.319	10,9	2,1
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	1.796	1.530	17,4	2,2
milyon YTL	Temmuz		Artış Oranı (%)	Artış Oranına
	2008	2007		
Vergi Gelirleri	96.530	81.576	18,3	100,0
Gelir ve Kur.Kaz. Üz.Elde Edilen Ver.	29.775	24.154	23,3	37,6
Gelir Vergisi Tevkifatı	19.906	16.288	22,2	24,2
Kurumlar Geçici Vergisi	7.136	6.044	18,1	7,3
Özel Tüketim Vergisi	23.788	21.217	12,1	17,2
Petrol ve Doğalgaz Ür. İlişkin ÖTV	13.524	11.993	12,8	10,2
Kolalı Gazoz, Alkollü İç. Ve Tüt Mam.	7.361	6.604	11,5	5,1
KDV Tahsilatı	27.918	23.161	20,5	31,8
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	18.368	14.606	25,8	25,2
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	9.550	8.555	11,6	6,7
Diğer Vergiler	15.049	13.044	15,4	13,4
Damga Vergisi	2.294	2.033	12,8	1,7
Harçlar	3.018	2.715	11,2	2,0
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	2.153	1.828	17,8	2,2
milyon YTL	Ağustos		Artış Oranı (%)	Artış Oranına
	2008	2007		
Vergi Gelirleri	115.450	99.322	16,2	100,0
Gelir ve Kur.Kaz. Üz.Elde Edilen Ver.	37.760	31.177	21,1	40,8
Gelir Vergisi Tevkifatı	22.920	19.430	18,0	21,6
Kurumlar Geçici Vergisi	11.460	9.345	22,6	13,1
Özel Tüketim Vergisi	27.868	24.976	11,6	17,9
Petrol ve Doğalgaz Ür. İlişkin ÖTV	15.872	14.053	12,9	11,3
Kolalı Gazoz, Alkollü İç. Ve Tüt Mam.	8.651	7.790	11,1	5,3
KDV Tahsilatı	32.486	27.839	16,7	28,8
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	20.879	16.958	23,1	24,3
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	11.607	10.881	6,7	4,5
Diğer Vergiler	17.335	15.330	13,1	12,4
Damga Vergisi	2.665	2.398	11,2	1,7
Harçlar	3.431	3.122	9,9	1,9
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	2.430	2.091	16,2	2,1

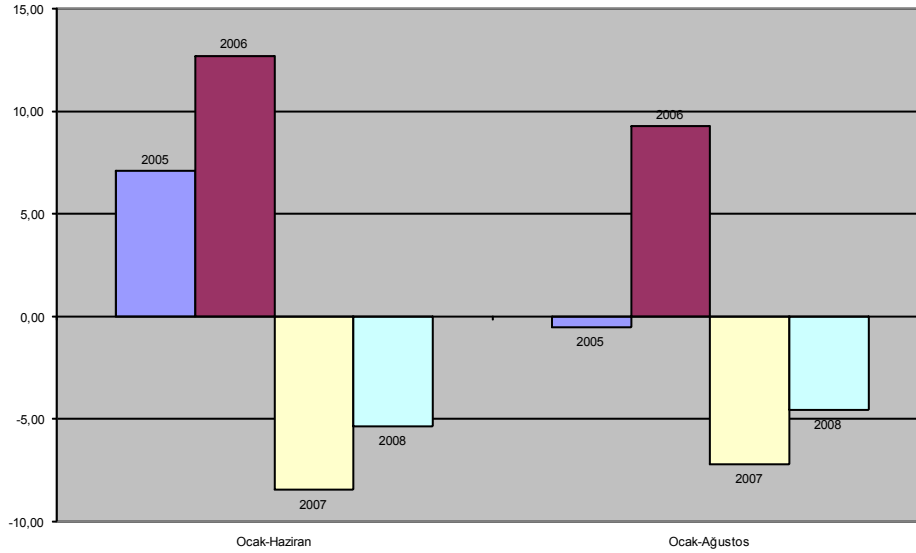
Dolaysız vergi tahsilatındaki artışa rağmen, yılın ilk yarısında toplam vergi tahsilatının % 53'ü toplam KDV ve ÖTV tahsilatından gelmektedir. İlk sekiz ay sonunda bu oran çok değişmeyerek % 52,2'ye düşmüştür. İthalde alınan KDV tahsilatının toplam vergi tahsilatı içindeki oranı Ağustos ayı sonunda % 18,1'e ulaşmış ve dahilde alınan KDV tahsilatının yaklaşık bir katına çıkmıştır. Geçen yıl bu oranın yaklaşık % 60

daha fazla olduğu dikkate alındığında, vergi tahsilatının her geçen gün ithalatla olan ilişkisinin arttığı daha açık bir biçimde görülmektedir. Petrol ve petrol ürünleri de dikkate alınarak bir hesaplama yapıldığında (dahilde alınan KDV ve ÖTV tahsilatları) bu tespit daha da belirgin hale gelmektedir.

Nitekim, dahilde alınan KDV tahakkuk ve tahsilatına 2008 yılında enflasyondan arındırarak baktığımızda:

- İlk altı ay sonunda geçen yılın aynı dönemine göre % 5,4 oranında azaldığı görülmektedir. Tahakkukta ise bu oran % 2,6 artış şeklinde çıkmaktadır.
- İlk sekiz ay sonunda ise tahsilat geçen yılın dönemine göre yine % 4,6 oranında reel olarak azalırken, tahakkukta ise reel artış % 2,2 oranında çıkmaktadır.

Grafik 11. Dahil Alınan KDV Tahsilatında Reel Artış (% , Kümülatif)

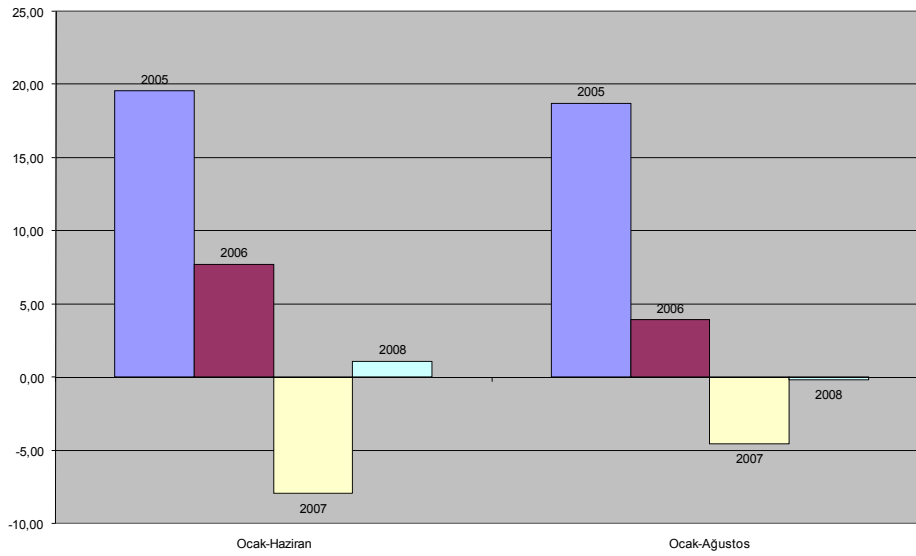
Benzer bir durum ÖTV tahsilat ve tahakkukunda da kendisini göstermektedir. Enflasyondan arındırarak tahsilat ve tahakkuktaki gelişmelere baktığımızda:

- İlk altı ay sonunda geçen yılın aynı dönemine göre % 1,1

oranında ÖTV tahsilatı artarken, tahakkukta ise bu oran % 2,3 şeklinde çıkmaktadır.

- İlk sekiz ay sonunda ise tahsilat geçen yılın dönemine göre % 0,2 oranında reel olarak azalırken, tahakkukta ise reel artış % 0,08 gibi oldukça düşük bir oranda çıkmaktadır.

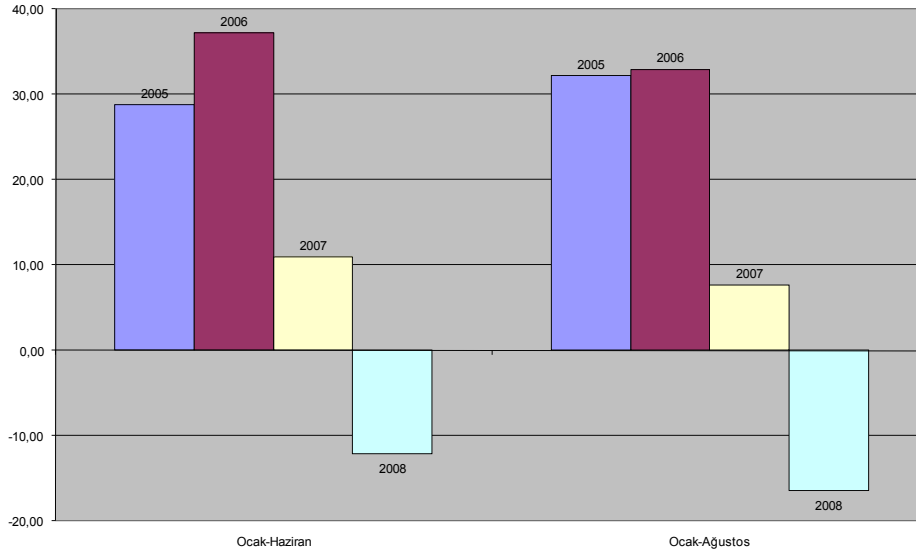
Grafik 12. Özel Tüketim Vergisi Tahsilatında Reel Artış (% Kümülatif)

ÖTV tahsilat ve tahakkukundaki reel gelişmeye dayanıklı tüketim malları üzerinden tahsil edilen ÖTV çerçevesinde baktığımızda;

- İlk altı ay sonunda geçen yılın aynı dönemine göre ÖTV tahsilatı % 12,1 oranında azalırken, tahakkukta ise bu oran % 11,1 şeklinde çıkmaktadır.
- İlk sekiz ay sonunda ise tahsilat geçen yılın dönemine göre daha yüksek oran olan % 16,5 oranında reel olarak azalırken, tahakkukta ise reel azalma % 13,3 oranında çıkmaktadır.

Grafik 13. Dayanıklı Tüketim Malları Üzerinden Tahsil Edilen Özel Tüketim Vergisi Tahsilatında Reel Artış (% , Kümülatif)

2008 yılı, 2007 yılı gibi olumsuz performansın yaşandığı bir yılı izlemesine rağmen; dahilde alınan KDV ve ÖTV tahsilatında yaşanan reel düşmenin devam etmesi, ekonomide büyümenin yavaşladığının da somut bir göstergesi niteliğinde kabul edilebilir.

II. Bütçe Finansmanı ve Borç Stokundaki Gelişmeler

Hazine nakit dengesi Ağustos ayı sonunda yaklaşık 4,5 milyar YTL açık vermiştir. Önceki bölümlerde de ifade ettiğimiz gibi, özelleştirme ve İşsizlik Sigortası Fon'u gelirlerinin bu duruma önemli bir katkısı vardır.

Ağustos ayı sonunda Hazine'nin gerçekleştirdiği kümülatif net borçlanma 6,1 milyar YTL olmuştur. Temmuz ayında yapılan yasal değişiklikler ile Özelleştirme Fonu'ndan aktarılan ilave 4 milyar YTL'nin de etkisi ile Hazine'nin kasasında önemli bir nakit fazlası oluşturulmuştur. Bütçe kısmında değindiğimiz gibi, bu nakit fazlasının ileride muhtelif harcamalar yoluyla eritilmesi söz konusu olacaktır.

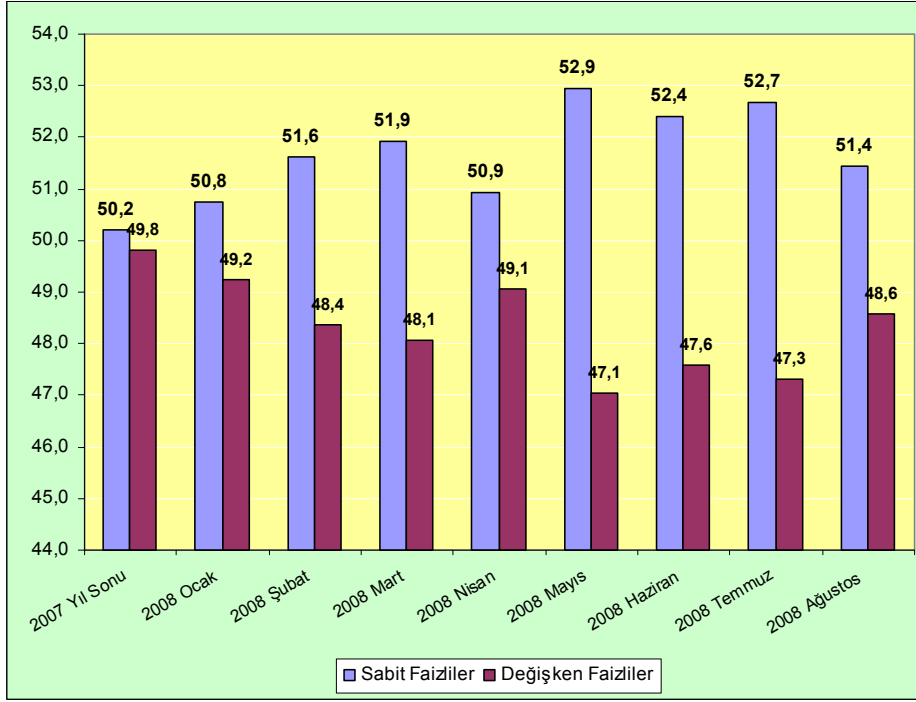
Tablo 8. Hazine Nakit Dengesi (Ağustos)

(milyon YTL)	Ocak*	Şubat*	Mart*	Nisan*	Mayıs*	Haziran*	Temmuz*	Ağustos*	Toplam*
GELİRLER	16.520	17.281	12.286	13.568	23.214	11.757	16.631	24.506	135.763
ÖZELLEŞTİRME ve FON GELİRLERİ	0	0	0	0	1.992	1.404	995	3.987	8.378
GİDERLER	15.344	17.742	17.680	18.223	15.251	14.620	19.981	20.808	139.649
Faiz Dışı Giderler	11.374	12.943	13.702	13.954	13.677	13.390	12.684	12.536	104.260
Faiz Ödemeleri	3.970	4.799	3.979	4.269	1.573	1.230	7.297	8.272	35.389
FAİZ DIŞI DENGE	5.146	4.339	-1.416	-386	9.537	-1.633	3.946	11.970	31.503
NAKİT DENGESİ	1.176	-461	-5.394	-4.655	9.955	-1.459	-2.355	7.685	4.492
FİNANSMAN	-1.176	461	5.394	4.655	-9.955	1.459	2.355	-7.685	-4.492
BORÇLANMA (NET)	1.597	2.214	1.003	1.902	-1.801	-689	-1.057	3.000	6.168
DIŞ BORÇLANMA NET	-998	-587	-930	-396	4.267	37	391	-533	1.252
Kullanım	1.214	4	1.203	158	4.678	738	520	70	8.585
Ödeme	2.212	591	2.132	554	411	701	130	602	7.333
İÇ BORÇLANMA NET	2.594	2.801	1.933	2.297	-6.068	-726	-1.448	3.532	4.916
Kullanım	5.726	4.970	4.212	11.338	2.586	3.719	17.171	14.540	64.262
Ödeme	3.132	2.169	2.279	9.040	8.654	4.445	18.619	11.008	59.346
ÖZELLEŞTİRME GELİRİ	52	0	0	0	0	0	0	0	52
TMSF'DEN AKTARIMLAR	0	0	0	0	0	0	0	59	59
DEVİRLİ-GARANTİLİ BORÇ GERİ DÖNÜŞÜMLERİ	8	28	30	36	19	63	53	15	253
BANKA KULLANIMI	-2.833	-1.782	4.361	2.718	-8.173	2.085	3.360	-10.758	-11.024
KUR FARKLARI	129	132	1.205	0	-602	250	-519	-368	228
BANKA KULLANIMI NET	-2.962	-1.914	3.156	2.717	-7.571	1.835	3.879	-10.391	-11.252

Tablo 9. Genel Bütçe Dengesi ve Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi Karşılaştırmalı Tablosu (Ağustos)

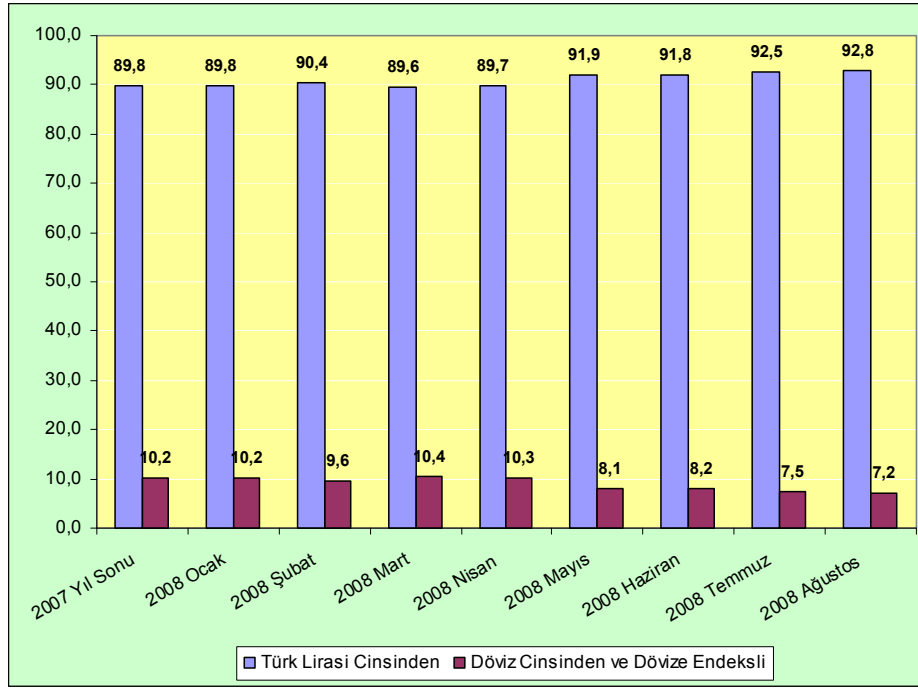
Genel Bütçe Dengesi		Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi	
(milyon YTL)	Ağustos Sonu	(milyon YTL)	Ağustos Sonu
Bütçe Dengesi	4.950	Bütçe Dengesi	4.610
Emanetler	-3.057	Emanetler	-3.348
Avanslar	361	Avanslar	425
Nakit Dengesi	2.253	Nakit Dengesi	1.687
Finansman	-2.253	Finansman	-1.687
Toplam Net Borçlanma	11.216	Toplam Net Borçlanma	11.216
Net Borç Verme (-)	1.143	Net Borç Verme (-)	1.156
Özelleştirme Geliri	64	Özelleştirme Geliri	64
Kasa ve Diğer Kalemler Değişimi (-) Giriş (+) Çıkış	-12.389	Kasa ve Diğer Kalemler Değişimi (-) Giriş (+) Çıkış	-11.811

Grafik 14. Merkezi Yönetim İç Borç Stoku Faiz Yapısı

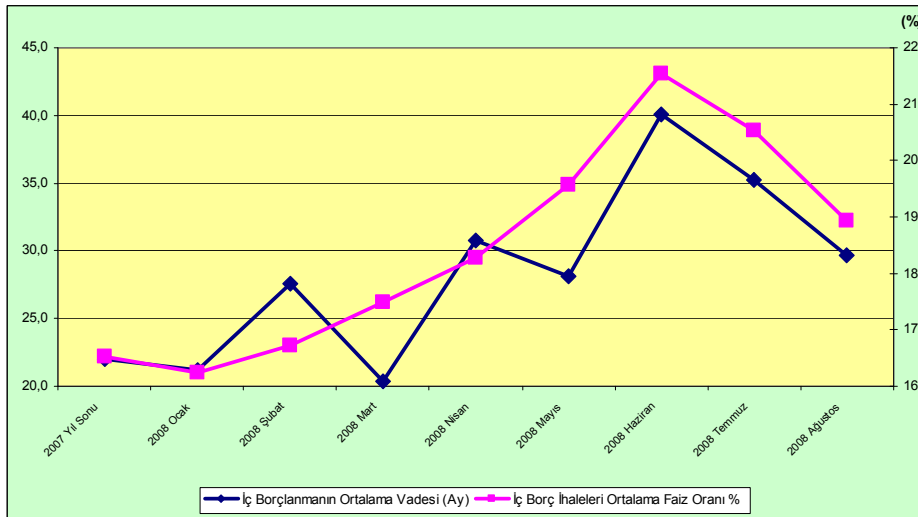
Merkezi yönetim iç borç stokunun faiz kompozisyonunda değişken faizli kağıtların payının, 2008 yılı Ağustos ayı sonunda 2007 yıl sonuna göre, yaklaşık 1 puan azaldığı görülmektedir.

Grafik 15. Merkezi Yönetim İç Borç Stoku YTL-Döviz Yapısı

İç borç stoku YTL-döviz kompozisyonunda ise, son üç ayda da önceki aylardakine benzer şekilde döviz cinsinden ve döviz endeksli kağıtların payında nisbi bir azalma göze çarpmaktadır.

Grafik 16. İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi ve Faiz Oranı

Hazine iç borçlanma faizleri ise 2008 Haziran ayında da artışını sürdürmüş ve ortalama % 19 etrafında hareket etmiştir.

III. Orta Vadeli Program (OVP) ve Orta Vadeli Mali Plan (OVMP) İle İlgili Bazı Saptamalar

OVP Ekonomik İstikrar Programı Belgesi Olarak Değerlendirilebilir mi? OVMP ve Kurallı Maliye Politikası

İnceleme konusu olan dönemde üzerinde durulması ve tartışılması gereken iki belge açıklanmıştır. Bunlar 2009-2011 dönemini kapsayan OVP ile OVMP olup , bu belgeler 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Yasası gereğince çıkarılması gereken dördüncü dönem politika belgeleridir. Dolayısı ile bu bölümde bu belgelerin genel bir değerlendirmesini yapmak istiyoruz. Daha sonra bu dönemde gündeme gelen OVP'den ekonomik istikrar programı OVMP den de kurallı maliye politikası beklentilerinin gerçekçiliği konusunda bazı saptamalarda bulunmaya çalışacağız.

A. OVP İle İlgili Saptamalarımız

- 5018 sayılı Yasa, bu belgelerin belli sürelerde karar sürecine bağlanmasını ve aynı sürelerde de yayınlanmasını öngörmektedir. Buna karşılık bu belgeler hazırlanmaya başladıkları ilk dönemden bu yana Yasa'da öngörülen sürelerin dışına çıkılarak geç yayınlanmaktadırlar. Bu açıdan OVP ve OVP'nin geç yayınlanması kamuoyunun bilgilendirilmesi anlamında önemli ölçüde “hesap verilebilirlik” problemi ortaya çıkarmaktadır. Buna ek olarak, bu belgeler harcamacı kuruluşlara bütçelerini hazırlarken bir çeşit rehber olma niteliği de taşıdıkları için, geç yayınlanmaları kuruluşların bütçe hazırlığına başlamaları açısından da en azından 3 hafta ila bir aylık zaman kaybına yol açmaktadır. Aşağıdaki tablo bu açıdan yeterli fikri vermektedir.

Tablo 10. Orta Vadeli Program ve Orta Vadeli Mali Planların Kabul ve Yayın Tarihleri

Orta Vadeli Program				
Dönem	Kanunen Öngörülen Süre	Bakanlar Kurulu'na Kabul Tarihi	Resmi Gazete Yayın Tarihi	5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanunu Madde 16 / 2. Paragraf
2006-2008	Mayıs ayı sonuna kadar	23 Mayıs 2005	31 Mayıs 2005	Merkezi yönetim bütçesinin hazırlanma süreci, Bakanlar Kurulunun Mayıs ayının sonuna kadar toplanarak kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve göstergelerinde temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan orta vadeli programı kabul etmesiyle başlar. Orta vadeli program, aynı süre içinde Resmi Gazetede yayımlanır.
2007-2009	Mayıs ayı sonuna kadar	30 Mayıs 2005	13 Haziran 2006	
2008-2010	Mayıs ayı sonuna kadar	28 Mayıs 2007	21 Haziran 2007	
2009-2011	Mayıs ayı sonuna kadar	25 Haziran 2008	28 Haziran 2008	
Orta Vadeli Mali Plan				
Dönem	Kanunen Öngörülen Süre	Yüksek Planlama Kurulu'na Kabul Tarihi	Resmi Gazete Yayın Tarihi	5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanunu Madde 16 / 3. Paragraf
2006-2008	15 Haziran' a kadar	14 Haziran 2005	2 Temmuz 2005	Orta vadeli program ile uyumlu olmak üzere, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminleri ile birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin bütçenek teklif tavanlarını içeren ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan orta vadeli mali plan, Haziran ayının onbeşine kadar Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır ve Resmi Gazetede yayımlanır.
2007-2009	15 Haziran' a kadar	14 Haziran 2006	15 Temmuz 2006	
2008-2010	15 Haziran' a kadar	15 Haziran 2007	3 Temmuz 2007	
2009-2011	15 Haziran' a kadar	1 Temmuz 2008	8 Temmuz 2008	

- o OVP açısından değerlendirme yaptığımızda ilk dikkati çeken husus, bu belgenin temelde bir rehber ve önceliklendirme belgesi olma özelliğinin ağır basmasıdır.
- o Buna karşılık bu belgeden son zamanlarda ekonomik istikrar programı görevini taşıması gerektiği yolunda yorumlara da şahit olunmaktadır. Aslında 2005 yılından bu yana dört dönem boyunca pek dikkati çekip tartışılmayan bu belgeye son zamanlarda bu şekilde görev atfetmek kanımızca gerçekçi bir yaklaşım değildir. Bu durumun IMF ile yapılan stand-by düzenlemesinin sona ermesi nedeni OVP'den bir nevi “medet umma” yaklaşımından kaynaklandığını düşünmekteyiz.
- o Bu belgenin ekonomik istikrar programı yerine geçebilmesi için makro ekonomi, özelleştirme, finans kesimi, para politikaları konusundaki hedef ve saptamalarının somut ve zamana bağlı olarak ayrıntılı bir biçimde ortaya konması ve bunların gerçekleştirilmesine ilişkin taahhütlerin gerçekleşmemesi durumunda neler yapılacağı konusunda da inandırıcı alternatiflerin sunulması

gerekmektedir. 2009-2011 dönemine ilişkin OVP bu yönde bir belge olma özelliği taşımamakta, üstelik aşağıda ayrıntılı olarak açıkladığımız gibi son üç dönemin rakamlarının revize edilmiş bir tekrarı görünümünde olduğunu düşünmekteyiz.

- o Bu açıdan OVP'nin mevcut hali ile ne olması gerektiğini tartışmak daha mantıklıdır. OVP'nin 5018 sayılı Yasa'nın 16. Maddesi'ne göre "kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri kapsayacak şekilde" Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanması öngörülmektedir. Dolayısı ile bu belgenin uygulamada aldığı şekil üzerinde biraz daha tartışmak daha uygun bir yaklaşım olacaktır.
- o OVP şimdiye kadar ileriye yönelik bazı makro göstergeler ile (büyüme, enflasyon) sektörler bazında tekrarlanagelen bazı öneriler üzerine oturtulmuş bir yapı izlenimi vermektedir.
- o Halbuki; OVP aynı zamanda geçmişte uygulanan politikaların sonuçlarının da tartışıldığı bir belge olmalıdır. Yani OVP kendi performansını değerlendirmelidir.
- o Aynı zamanda geçmişte yapılan öngörülerin ne ölçüde gerçekleştiği konusunda da ı ışık tutmalıdır.
- o Buna göre gelecek üç yılda hangi politikaların niçin uygulanmasına devam edileceği, başka ne gibi yeni politika ve tedbirlerin uygulanacağı konusunda ı ışık tutucu olmalıdır. Yani geçmişle geleceği birbirine bağlamalıdır.
- o Makroekonomik parametreler için öngörülen oranlar ile ilgili varsayımların (bunların nasıl hesaplandığının) açıklaması da yer almalıdır. Ancak

böyle bir durumda rakamların arkasında yatan varsayımlar yolu ile programın içsel tutarlılığı test edilebilir.

Tablo 11. Orta Vadeli Mali Planlarda Yer Alan Öngörüler ve Gerçekleşmeleri

Orta Vadeli Plan: Öngörülen ve Gerçekleşen								
Dönem	Büyüme(%)		İşsizlik(%)		Cari Denge/GSYH(%)		Enflasyon(TÜFE yıl sonu)(%)	
	Öngörü	Gerçekleşen	Öngörü	Gerçekleşen*	Öngörü	Gerçekleşen	Öngörü	Gerçekleşen
2006-2008								
2006	5,0	6,9	10,0	10,5	-3,0	-5,9	5,0	9,6
2007	5,0	4,5	9,8	10,6	-2,6	-5,8	4,0	8,2
2008	5,0	-	9,6	10,7	-2,3	-	4,0	-
2007-2009								
2007	7,0	4,5	10,5	10,6	-5,9	-5,8	4,0	8,2
2008	7,0	-	10,6	10,7	-5,5	-	4,0	-
2009	7,1	-	10,4	-	-5,0	-	-	-
2008-2010								
2008	5,5	-	9,6	-	-4,8	-	4,0	-
2009	5,7	-	9,5	-	-4,7	-	4,0	-
2010	5,7	-	9,5	-	-4,7	-	-	-
2009-2011								
2009	5,0	-	9,8	-	-6,8	-	7,5	-
2010	5,5	-	9,7	-	-6,8	-	6,5	-
2011	6,0	-	9,7	-	-6,5	-	5,5	-

GSMH oranları yeni seriye uyarlanmıştır.

- Bu açıdan baktığımızda OVP ilk yayınlandığı tarihten bu yana
 - o Kendi performansını değerlendiren bir belge olma özelliği göstermemiştir. Klasik DPT program yazma mantığı ile geleceğe yönelik temennileri dile getirmiştir. Bir başka deyişle, OVP’de ortaya konan kurumsal, sektörel politikalar geleneksel planlama anlayışımızın bir yansıması niteliğindedir. OVP’nin dili dört dönemdir fazla değişmemiştir.
 - o Hatta bazı sektörler ile ilgili olarak dile getirilen öneriler ve tedbirler bu süre zarfında hep tekrarlanagelmiş ancak bunların sonucunun ne olduğu konusuna hiç değinilmemiştir. Bu anlamda program metni kendini tekrar eden ve yaşanan gelişmelerin ardında kalan bir belgeye dönüşmeye başlamıştır. Buna sağlık, eğitim ve sosyal politika alanlarında bir çok örnek verilebilir.

Tablo 12. Orta Vadeli Programlarda Tekrarlanan Politikalar

	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
Sağlık	*Koruma/önleme, tedaviden önce gelir" ilkesi çerçevesinde, ekonomik kayıpların önlenmesi ve yaşam kalitesinin artırılması amacıyla koruyucu sağlık hizmetleri etkinleştirilerek yaygınlaştırılacaktır. *Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi etkin hale getirilecektir.	*Koruma/önleme, tedaviden önce gelir" ilkesi çerçevesinde, ekonomik kayıpların önlenmesi ve yaşam kalitesinin artırılması amacıyla koruyucu sağlık hizmetleri etkinleştirilerek yaygınlaştırılacaktır. *Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi etkin hale getirilecektir.	*Başta Koruyucu sağlık ve ana-çocuk sağlığı hizmetleri olmak üzere birinci basamak sağlık hizmetleri güçlendirilerek yaygınlaştırılacaktır. *Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi etkin hale getirilecektir.	*Koruyucu sağlık hizmetleri güçlendirilerek yaygınlaştırılacaktır. *Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi etkin hale getirilecektir.
Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele	*Eğitim ve sağlık hizmetlerine dezavantajlı grupların erişimi artırılacaktır. *Sosyal yardımlarda yoksulluk kültürünün oluşmasını engelleyici, istihdam edilebilirliği artırıcı ve muhtaç durumdaki üretici ve kendi hayatını kazanabilir duruma getirecek faaliyetlere öncelik verilecektir. Tarımdaki yapısal değişim sonucu ortaya çıkan yoksul kesim için gerekli tedbirler alınacaktır. *Kadınların ekonomik ve sosyal hayata etkin katılımları sağlanacak, başta eğitim olmak üzere dezavantajlı konularını giderici tedbirler alınacaktır. Özellikle kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine dönük çabalar artırılacaktır.	*Eğitim ve sağlık hizmetleri dezavantajlı gruplar için daha erişilebilir ve eşit olarak yararlanılabilir hale getirilecektir. Ayrıca bu grupların; istihdam, sosyal sigorta ile sosyal hizmet ve yardımlara hakkaniyet esasları çerçevesinde ulaşabilirliği artırılacaktır. *Yoksulluğun azaltılmasına yönelik hizmetler, yoksulluk kültürünün oluşmasını önleyici ve yoksul kesimin üretici duruma geçmesini sağlayıcı nitelikte olacaktır. Tarımdaki yapısal değişim sonucu ortaya çıkan yoksul kesim için tarım dışı gelirleri artırıcı ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine yönelik projeler desteklenecektir. Özellikle, kırsal kesimde ve az gelişmiş bölgelerde girişimcilik teşvik edilecektir. *Kadınların ekonomik ve sosyal hayata etkin katılımları sağlanacak, başta eğitim olmak üzere dezavantajlı konularını giderici tedbirler alınacaktır. Ayrıca, kadına yönelik şiddet konularında duyarlılık ve bilgilendirme faaliyetleri artırılacaktır.	*Eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik gibi temel hizmetler, dezavantajlı gruplar için daha erişilebilir ve eşit olarak yararlanılabilir hale getirilecektir. *Yoksulluğun azaltılmasına yönelik hizmetler, yoksulların durumuna göre çeşitlendirilerek yoksulluk kültürünün oluşmasını önleyici nitelikte olacaktır. Tarımdaki yapısal değişimin ortaya çıkardığı yoksul kesim için tarım dışı alanlarda gelir artırıcı ve girişimcilik özendirici faaliyetler desteklenecektir. *Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarını artırmak için mesleki eğitim imkanları geliştirilerek istihdam edilebilirlikleri artırılacaktır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla gerekli önlemler alınacaktır.	*Eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal güvenlik gibi temel hizmetler, dezavantajlı gruplar için daha erişilebilir ve eşit olarak yararlanılabilir hale getirilecektir. *Yoksulluğun azaltılmasına yönelik hizmetler, yoksulların durumuna göre çeşitlendirilerek yoksulluğun nesiller arası aktarımını ve yoksulluk kültürünün oluşmasını önleyici nitelikte olacaktır. Bu kapsamda, çalışmayacak durumda olan yoksulların düzenli yardım mekanizmalarından yararlanmaları sağlanacak, üretici duruma geçebilecek yoksulların ise istihdam edilebilirlikleri artırılacaktır. Tarımdaki yapısal değişim göz önüne alınarak, kırsal alandaki yoksul kesim için tarım dışı alanlarda gelir artırıcı ve girişimcilik özendirici faaliyetler desteklenecektir. *Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarını artırmak için mesleki eğitim imkanları geliştirilerek istihdam edilebilirlikleri artırılacaktır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla gerekli önlemler alınacaktır.
Eğitim	*Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı etkin hale getirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.	*Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak ve etkin hale getirilecektir.	*Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak ve etkin hale getirilecektir.	*Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak ve etkin hale getirilecektir.
Çevre ve Kentsel Altyapı	*Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların korunması, geliştirilmesi ve ekonomik değer kazandırılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.	*Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların korunması, geliştirilmesi ve ekonomik değer kazandırılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.	*Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların korunması, geliştirilmesi ve ekonomik değer kazandırılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.	*Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların korunması, geliştirilmesi ve ekonomik değer kazandırılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.
Ulaştırma	*Bölünmüş yol yapımlarının tamamlanması ve standartların yükseltilerek mevcut karayolları iyileştirilecektir. *AB kaynaklarından en üst düzeyde yararlanılarak, AB ülkelerinin, Kafkas ülkeleri, Orta Asya, Güney Asya ve Ortadoğu ülkeleriyle ulaşımın sağlanmasını amaçlayan Trans-Avrupa ulaştırma ağları ile bitirilmesi yönünde çalışmalar hızlandırılacaktır.	*AB kaynaklarından en üst düzeyde yararlanılarak, AB ülkelerinin, Kafkas ülkeleri, Orta Asya, Güney Asya ve Ortadoğu ülkeleriyle ulaşımın sağlanmasını amaçlayan Trans-Avrupa ulaştırma ağları ile bitirilmesi yönündeki çalışmalara devam edilecektir.	*Ulusal ulaşım ağlarımızın Trans-Avrupa ulaştırma ağları ile bitirilmesi ve AB deniz otoyollarında Türk limanlarının ana akslar üzerinde yer alması yönündeki çalışmalar hızlandırılacaktır.	*AB kaynaklarından azami ölçüde yararlanılarak, ulusal ulaşım ağlarımızın Trans-Avrupa ulaştırma ağlarıyla bitirilmesi ve Türk limanlarının AB deniz otoyollarında ana akslar üzerinde yer alması yönündeki çalışmalara devam edilecektir.
Ar-Ge	*Özel kesimin Ar-Ge kapasitesi ve talebini artırması desteklenecektir. *Özel kesimin üniversiteler ve araştırma kurumlarıyla işbirliğini geliştirmeye yönelik destekler artırılacak ve etkinleştirilecektir. *Kamu kurumlarındaki sorun ve ihtiyaçların Ar-Ge yoluyla giderilmesine yönelik destekler sağlanacaktır.	*Özel kesimin Ar-Ge kapasitesi ve talebini artırması desteklenecektir. *Özel kesim ile üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik destekler artırılacak ve etkinleştirilecektir. Üniversite ve araştırma kurumlarında Ar-Ge çalışmalarının artırılması ve piyasa talebi doğrultusunda yönlendirilmesi sağlanacaktır. *Kamu kurumlarındaki sorun ve ihtiyaçların Ar-Ge yoluyla giderilmesine yönelik destekler sağlanacak ve kamu tedarik sistemi Ar-Ge çalışmalarını ve yerli teknoloji geliştirilmesini teşvik eden bir yapıya kavuşturulacaktır.	*Özel kesimin Ar-Ge kapasitesi ve talebini artırması desteklenecektir. *Özel kesim ile üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik destekler artırılacak ve etkinleştirilecektir. Üniversite ve araştırma kurumlarında Ar-Ge çalışmalarının artırılması ve piyasa talebi doğrultusunda yönlendirilmesi sağlanacaktır. *Kamu kurumlarındaki sorun ve ihtiyaçların Ar-Ge yoluyla giderilmesine yönelik destekler sağlanacak ve kamu tedarik sistemi Ar-Ge çalışmalarını ve yerli teknoloji geliştirilmesini teşvik eden bir yapıya kavuşturulacaktır.	*Özel kesimin Ar-Ge kapasitesini ve talebini artırması desteklenecektir. *Özel sektör ile üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik destekler artırılacak ve etkinleştirilecektir. *Kamu tedarik sistemi Ar-Ge çalışmalarını ve teknoloji geliştirilmesini teşvik eden bir yapıya kavuşturulacaktır.

- Makro parametrelerin nasıl hesaplandığı (borçlanma faizi, kur varsayımlarının ne olduğu) konusunda bir açıklık bulunmadığı için öngörülen hedeflere ulaşılp ulaşılamayacağı konusunda bilgiye dayalı analiz yapılamamaktadır.
- İyi uygulama örneği gösteren ülkelerde makro mali disipline yönelik olarak hazırlanan bu tür programlarda ekonomik model çeşitli senaryolar altında hazırlanmakta (genellikle üç senaryo) ve bu senaryolar ana noktalarıyla açıklanmaktadır. Böylece olumsuz koşulların gerçekleşmesi durumunda ekonomideki aktörlerin kamu otoritesinin nasıl bir politika uygulayacağını kestirmelerine olanak tanınmaktadır (Bunun en iyi örneklerinden bir tanesi Yeni Zelanda'dır, 1998 Asya

krizini bu şekilde oluşturduğu yönetim kapasitesi ile en az hasarla atlatan ülke olmuştur).

- Yeni yayınlanan OVP, Orta Vadeli Mali Çerçeve (OVMÇ) de yer alan hedefleri çok küçük değişikliklerle içermiş gözükmektedir. Mayıs ayında yayınlanan OVMÇ için önceki aylarda yayınladığımız Mali İzleme Raporlarında belirttiğimiz soru işaretleri OVP için de geçerlidir.

OVP’de dünyadaki küresel kriz koşullarının ne ölçüde ve nasıl dikkate alındığı ve bunun öngörülere ne ölçüde yansıtıldığı da çok açık değildir. Bu açıdan son dönemde dünya piyasalarında yaşanan krizden etkilenme durumumuza ilişkin olarak uygulanacak politikalar konusundaki belirsizlik devam etmektedir.

B. OVMP ile ilgili Saptamalarımız: Kurallı Maliye Politikası Hangi Koşulda ve Ne Ölçüde Geçerli Olabilir ?

- OVMP açısından ise Orta Vadeli Mali Çerçeve (OVMÇ) için Mart - Nisan 2008 Mali İzleme Raporumuzda yapmış olduğumuz saptamaların geçerliliğini koruduğunu düşünmekteyiz.
- Buna ek olarak önemli gördüğümüz bir nokta da, çok yıllık bütçeleme anlayışı içinde GAP ve benzeri yeni yatırım kararları ile tamamlanacak yatırımların işletme maliyetlerinin ileriye yönelik bütçe giderlerine yansıtılıp yansıtılmadığı, yani cari bütçe ile yatırım bütçesi arasında bir ilişki kurulup kurulmadığı konusudur. OVMP de bununla ilgili bir açıklık bulunmamaktadır.

- Ancak bu raporumuzda 2009-2011 dönemini kapsayan OVMP ile ilgili olarak planda sözü edilen ve son zamanlarda tartışılmaya başlanan kurallı maliye politikası konusuna ağırlık vermek istiyoruz.
- Kurallı Maliye Politikası (Fiscal Rules) konusunun gündeme gelmesi, IMF ile yapılan stand-by düzenlemesinin son bulması sonrasındaki arayışların bir sonucudur. Temel içgüdü, Hükümet'in maliye politikasında yanlış yapmasının önüne geçilmesinde IMF'nin gözetiminin kalkmasından sonra bu işten kurumsal olarak kimin sorumlu olacağının saptanması endişesidir. Zira IMF olmadan siyasetçilerin aşırı harcama eğilimlerinin⁵ ne şekilde kontrol edilebileceği bir sorun olarak görülmektedir.
- Sonuç olarak, üzerinde oldukça geniş bir literatür bulunan kurallı maliye politikası esas olarak bütçe konusunda siyasetçiye olan güven(sizlik) meselesi üzerine inşa edilmiş bir tartışmadır.⁶
- Dolayısı ile IMF gözetimi yerine geçebilecek bir mekanizma arayışından hareketle siyasetçinin vermiş olduğu maliye politikası kararlarının sonuçlarını dikkate almasını sağlayacak ve bu politika kararlarını sınırlayacak sürekli ve ölçümü somut bir mali göstergenin belirlenmesi anlamına gelen kurallı maliye politikası uygulamasına geçilmesi tartışmaları yapılmaktadır. Nitekim OVMP'nin Giriş bölümünde de buna ilişkin olarak “maliye

⁵ Aşırı harcama eğilimini kısaca temsili demokrasilerde oy kaygısı ile rekabet eden partilerin harcama yapmayı sevmesi ancak seçmene maliyet yükleyen vergi toplamayı sevmemesi olarak özetleyebiliriz.

⁶Bu raporda Kurallı Maliye Politikası konusunda detaylı bir teorik tartışmaya girmeyeceğiz. Amacımız sadece okuyucunun bu konuda yapılan tartışmaları izlemesine yardımcı olacak temel noktaları dile getirmekle sınırlı olacaktır. Bu konudaki açıklamalarımızda esas olarak “ G.Lungman “ Fiscal Rules-Beneficially Binding ?, Feb 2008, http://blog-pfm.imf.org/pfmblog/2008/02/fiscal_rules--html; B.Frenzel’s testimony on Budget Discipline “ at US House Committee on the Budget, April 2002, The Brookings Institution; Allen Schicks’testimony on “Hearing on the Proposed Balanced Budget Amendment to the Constitution” Feb 1997, The Brookings Institution; S.Kennedy,J.Roberts “ The Role of Fiscal Rules in Determining Fiscal Performance” , Dept.of Finance WP 2001-16 , Canada Department of Public Finance” çalışmalarından yararlanılmıştır. Bu konuda ayrıca TEPAV Bültenlerinin muhtelif sayılarında da yer alan çalışmalara da bakılabilir.

politikasının belirlenecek mali kurallar çerçevesinde yürütülmesi sağlanacaktır.” şeklinde bir ifade yer almaktadır.

- Kurallı maliye politikasının uygulanması anlamında iki soruya yanıt aranmaktadır. Bu sorular,
 - o Hangi göstergenin mali kural olarak seçileceği ve
 - o Bu göstergeye uyulup uyulmadığının kurumsal olarak kimin tarafından denetleneceğidir.
- Birinci sorunun pratikteki yanıtını seçilecek göstergenin herkes tarafından anlaşılabilir, kolay takip edilebilir ve hükümetin mali performansını yansıtabilir olması şeklinde verebiliriz.
 - o Bu çerçeve içinde mali kural,
 - Bütçe dengesine -açık ve fazlasına- getirilen kurallar olabilir. Bu genel olarak denk bütçe kuralı olarak tanımlanmaktadır. Bunun biraz daha sofistike versiyonu “altın kural” olarak bilinen sadece yatırım harcamaları için borçlanma kuralıdır.
 - Borç stoku üzerine getirilen sınırlamalar olabilir.
 - Gelir kanadına getirilen kurallar olabilir (vergilerin nominal ya da GSMH’nın bir oranı olarak belli bir tabanın altına düşmemesi gibi).
 - Harcama kanadına getirilen üst sınırlar olabilir (Harcama tavanları gibi).⁷
 - o Buna karşılık buna uyulup uyulmadığını,
 - Parlamento denetleyebilir
 - Akil adamlar denetleyebilir
 - STK’lar denetleyebilir.

⁷ Burada sözü edilen harcama tavanlarının OVMP’de kurumlara verilen harcama tavanları ile bir ilgisi yoktur. Zira OVMP’deki harcama tavanları kural olarak değil gösterge olarak verilmekte ve yıl içinde bunlara uyulup uyulmadığı denetlenmemektedir. Yine de mali disiplin açısından belli bir faydası da bulunmaktadır.

- Bağımsız ve resmi olarak teşkil edilmiş bir Mali Kurul (Para Politikası kurulu gibi) denetleyebilir.
- Ülkemiz açısından hangi kuralın daha uygun olacağına gelince, bu konuda yasal olarak hangi kural getirilirse getirilsin harcama yapmayı ve bütçe dengesini bozmayı aklına koyan bir hükümetin bu kuralları delmesinin önünde hiçbir engel tanımayacağının ilk akılda tutulması gereken husus olduğuna dikkat çekilmelidir. Bu durum ülkemizde IMF gözetiminde dahi hükümetlerin kuralları delmeye çalışan girişimleri ile belirginleşmiş bir eğilimdir. TEPAV Mali İzleme Raporları ile geçmişte bu konuda mali saydamlığın ne şekilde ihlal edildiğine dair birçok örneğe dikkat çekmiş bulunmaktayız.
 - o Bu husus akılda tutulmak şartı ile; eğer bir mali kural uygulanacak ise, bu açıdan seçilecek en pratik göstergenin *harcamalar üzerine tavan konulması* kuralı olması gerektiğini düşünmekteyiz. Diğer göstergelerin hem ölçüm hem de kamuoyu tarafından anlaşılabilme sorunlarının daha fazla olacağını değerlendiriyoruz.
- Kurallı maliye politikasının kimin tarafından denetlenmesi gerektiği hususuna gelince; kanımızca bu konuda tek başına “akil adamlar”, mali kurullar, bağımsız uzman STK’lar gibi arayışlara girmenin hiçbir görünür faydası olacağı kanaatinde değiliz. Bu denetimin tek merciinin “Parlamento” olması gerektiğini düşünmekteyiz. Hükümetlere harcama yapma ve gelir toplama yetkisi veren parlamentonun bu yetkinin nasıl kullanıldığını da denetlemesi temsili demokrasinin gereğidir. Kuşkusuz yürütme tarafından kuşatılmış bir parlamentonun bunu nasıl yapacağı konusu en yakıcı tartışma konusu olacaktır.
 - o Ancak ülkemizde artık “ Meclisin Bütçe Uygulama Sürecini Denetlemesi “ ve bu paralelde “Bütçenin

Sivil Denetimi” konularının artık tartişılması gerekmektedir.

- o Mali kural uygulamasının denetimi parlamentonun yetkisinde olmalı ve Meclis; bütçenin hem hazırlanma hem de uygulama aşamasına sendikalar, meslek örgütleri, uzman STK’ların da katılımını sağlayacak mekanizmalarla güçlendirilerek, hükümetlerin aşırı harcama eğilimlerini dizginleyecek kurumsal yapıyı kendi bünyesinde oluşturmalıdır.

- Bunu sağlamanın ilk adımı olarak halen TBMM gündeminde bulunan Meclis İçtüzüğünde yapılması öngörülen değişikliklerin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. Bu değişiklikler ile,

- Plan ve Bütçe Komisyonu’na ek olarak Başkanlığını muhalefet partisinin yaptığı Kesin Hesap Komisyonu kurulması ve
- Bütçe toplantılarına STK’ların da *çağırılabilirceği* gibi açılımlar öngörülmektedir.
- Ancak OVMP’de yer aldığı şekilde eğer bir mali kural uygulaması düşünülüyorsa, bu değişikliklere ek olarak ;

- o Meclis Kesin Hesap Komisyonu’nun bütçe uygulamasını periyodik olarak (üç veya altı aylık sürelerle) ve getirilmesi düşünülen mali kurala uyum bağlamında denetlemesi,

- o Sayıştay'ın da bu sürece destek vermek üzere artık sadece yıl sonu kesin hesap kanununa uygunluk bildirimi vermenin dışında yıl içinde mali kural uygulamasının denetimine yardımcı olacak gerekli bilgi desteğini Meclise vermesi konusunda görevli kılınması,
 - o Sendikalar, meslek örgütleri ve uzman STK'ların da bu sürece mutlak surette dahil edilmesini sağlayacak düzenlemelerin de dikkate alınması gerekmektedir.
- Aksi halde, kurallı maliye politikasının bu tür bir düzenleme yokluğunda uygulanmasının bu açılımın başlamadan biteceği kesin bir macera haline dönüşmesine yol açması kaçınılmaz olacaktır.

Ek Tablo 2. Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri Karşılaştırmalı 2007-2008 (Ağustos Sonu)

	2007				2008				Artış Oranı	
	Ağustos	Toplam	Gerçekleşen	Gerçekleşme Oranı	Ağustos	Toplam	Bütçe Tahmini	Gerçekleşme Oranı	Ağustos	Toplam
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	15.930.614	135.817.617	203.500.684	66,7	20.437.402	142.263.182	222.553.217	63,9	28,3	4,7
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	11.612.787	98.838.654	154.769.069	63,9	12.297.101	105.947.221	166.553.167	63,6	5,9	7,2
Personel Giderleri	3.421.775	29.164.364	43.554.730	67,0	3.586.089	32.262.911	48.672.049	66,3	4,8	10,6
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Pr	442.918	3.620.970	5.800.916	62,4	478.843	4.027.190	6.405.463	62,9	8,1	11,2
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	1.513.620	12.189.485	22.154.275	55,0	1.924.067	13.149.992	22.905.423	57,4	27,1	7,9
Savunma-Güvenlik	549.175	3.608.804	7.576.376	47,6	515.887	3.961.347	8.410.568	47,1	-6,1	9,8
Sağlık Giderleri	444.778	4.226.093	6.624.064	63,8	743.837	4.335.561	6.741.000	64,3	67,2	2,6
Genel Tedavi ve Sağlık Malzemesi Gid	105.110	1.014.162	1.735.246	58,4	372.410	1.186.521	1.801.586	65,9	254,3	17,0
Genel İlaç Giderleri	59.546	579.972	974.930	59,5	67.351	558.732	1.089.414	51,3	13,1	-3,7
Yeşil Kart Sağlık Hizmetleri	280.122	2.631.959	3.913.888	67,2	304.076	2.590.308	3.850.000	67,3	8,6	-1,6
Devlet Borçları Genel Giderleri	9.849	47.586	59.111	80,5	2.194	58.295	130.000	44,8	-77,7	22,5
Diğer Mal ve Hizmet Alım Giderleri	509.818	4.307.002	7.894.724	54,6	662.149	4.794.789	7.623.855	62,9	29,9	11,3
Cari Transferler	4.680.023	42.369.527	63.249.159	67,0	4.457.194	44.333.068	69.206.600	64,1	-4,8	4,6
Görev Zararları	113.792	681.980	1.401.345	48,7	229.130	1.186.947	1.551.334	76,5	101,4	74,0
KİT' Görev Zararları	50.600	350.600	699.891	50,1	112.655	650.455	733.000	88,7	122,6	85,5
Mali Kurumlar	48.000	222.500	376.432	59,1	107.000	411.034	611.000	67,3	122,9	84,7
Diğer Görev Zararları	15.192	108.880	325.022	33,5	9.475	125.458	207.334	60,5	-37,6	15,2
Hazine Yardımları	3.361.563	24.467.670	36.273.127	67,5	1.656.374	23.731.909	39.912.216	59,5	-50,7	-3,0
Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Hazine Ya	62.826	512.848	807.545	63,5	100.854	631.552	932.000	67,8	60,5	23,1
İşsizlik Sigorta Fonu	62.826	512.848	807.545	63,5	100.854	631.552	932.000	67,8	60,5	23,1
Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Yardım Gide	3.108.000	22.408.301	33.063.333	67,8	1.376.348	21.470.104	37.031.000	58,0	-55,7	-4,2
Sosyal Güvenlik Açık Finansmanı	2.770.829	18.038.464	25.823.450	69,9	1.000.000	16.568.672	28.804.000	57,5	-63,9	-8,1
Mahalli İdarelere Hazine Yardımları	145.565	1.115.416	1.706.350	65,4	123.986	1.173.617	1.235.100	95,0	-14,8	5,2
Diğer Hazine Yardımları	45.172	431.105	695.899	61,9	55.186	456.636	714.116	63,9	22,2	5,9
Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yap	68.164	561.008	681.416	82,3	9.403	248.529	335.898	74,0	-86,2	-55,7
Hane Halkına Yapılan Transferler	30.697	636.082	994.286	64,0	35.773	679.448	1.101.438	61,7	16,5	6,8
Tarımsal Amaçlı Transferler	11.102	5.117.579	5.555.090	92,1	625.335	5.138.393	5.400.000	95,2	5.532,6	0,4
Ürün Destekleme Ödemeleri	-230	1.708.455	1.708.455	100,0	0	1.848.000	1.758.000	105,1	-100,0	8,2
Hayvancılık Destekleme Ödemeleri	470	688.124	740.690	92,9	41.392	1.070.412	731.000	146,4	8.706,8	55,6
Diğer Tarımsal Amaçlı Transferler	10.862	2.721.000	3.105.945	87,6	583.943	2.219.981	2.911.000	76,3	5.276,0	-18,4
Hane Halkına Yapılan DiğerTransferle	11.036	228.030	617.967	36,9	47.146	362.487	632.826	57,3	327,2	59,0
Sosyal Amaçlı Transferler	4.636	22.449	67.400	33,3	56.327	227.667	227.791	99,9	1.115,0	914,2
Yurtdışına Yapılan Transferler	38.619	330.556	500.571	66,0	46.164	352.152	654.057	53,8	19,5	6,5
Gelirden Ayrılan Paylar	1.040.414	10.324.173	17.157.957	60,2	1.751.542	12.405.536	19.391.040	64,0	68,4	20,2
Mahalli İdare Payları	872.909	8.061.767	13.285.805	60,7	1.046.573	9.441.997	15.059.000	62,7	19,9	17,1
Fonlara Verilen Paylar	162.438	1.834.617	3.223.685	56,9	225.950	2.164.744	3.822.378	56,6	39,1	18,0
Diğer Paylar	5.067	427.789	648.467	66,0	479.019	798.795	509.662	156,7	9.353,7	86,7
Sermaye Giderleri	1.045.229	6.766.385	12.915.236	52,4	1.440.763	7.774.952	11.775.030	66,0	37,8	14,9
Sermaye Transferleri	72.951	2.421.874	3.542.631	68,4	271.269	1.813.329	2.084.420	87,0	271,9	-25,1
Yurtiçi Sermaye Transferleri	62.951	2.381.821	3.354.759	71,0	265.599	1.788.750	1.862.447	96,0	321,9	-24,9
Yurtdışı Sermaye Transferleri	10.000	40.053	187.872	21,3	5.670	24.579	221.973	11,1	-43,3	-38,6
Borç Verme	436.271	2.306.049	3.552.122	64,9	138.876	2.585.779	3.933.510	65,7	-68,2	12,1
Yurtiçi Borç Verme	414.271	2.185.194	3.267.122	66,9	133.876	2.427.475	3.708.510	65,5	-67,7	11,1
Yurtdışı Borç Verme	22.000	120.855	285.000	42,4	5.000	158.304	225.000	70,4	-77,3	31,0
Yedek Ödenekler	0	0	0		0	0	1.570.672	0,0		
Faiz Giderleri	4.317.827	36.978.963	48.731.615	75,9	8.140.301	36.315.961	56.000.050	64,8	88,5	-1,8

**Ek Tablo 3. Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri Karşılaştırmalı
2007-2008
(Ağustos Sonu)**

	2008 Ağustos	2007 Ağustos	Artış (%)	2008 Bütçede Ön Görülen	2007 Yılı Sonu	2008 Bütçeye Göre Gerçekleşen (%)	2007 Yılı Sonuna Göre Gerçekleşen (%)
Merkezi Yönetim Gelirleri	146.873.386	127.390.590	15,29	204.556.459	189.617.246	71,80	67,18
Genel Bütçe Gelirleri	142.998.657	124.261.115	15,08	199.410.938	184.235.392	71,71	67,45
I-Vergi Gelirleri	115.449.674	99.322.090	16,24	171.206.312	152.831.736	67,43	64,99
Gelir, Kar ve Sermaye Kazanç. Öz. Al. Ver.	37.759.584	31.176.986	21,11	52.600.000	48.197.403	71,79	64,69
Gelir Vergisi	25.633.199	21.723.267	18,00	38.100.000	34.446.780	67,28	63,06
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1.670.773	1.364.185	22,47	1.512.910	1.505.819	110,43	90,59
Basit Usulde Gelir Vergisi	186.073	173.891	7,01	214.798	197.097	86,63	88,23
Gelir Vergisi Tevkifatı	22.919.927	19.430.008	17,96	35.141.082	31.678.554	65,22	61,33
Gelir Geçici Vergisi	856.426	755.183	13,41	1.231.210	1.065.310	69,56	70,89
Kurumlar Vergisi	12.126.385	9.453.719	28,27	14.500.000	13.750.623	83,63	68,75
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	535.757	118.873	350,70	220.000	156.122	243,53	76,14
Kurumlar Vergisi Tevkifatı	130.257	-10.271	1.368,20	16.000	42.494	814,11	-24,17
Kurumlar Geçici Vergisi	11.460.371	9.345.117	22,63	14.264.000	13.552.007	80,34	68,96
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	3.526.100	3.061.635	15,17	4.029.000	3.645.419	87,52	83,99
Veraset ve İhtikali Vergisi	66.265	75.981	-12,79	152.000	124.603	43,60	60,98
Motorlu Taşıtlar Vergisi	3.459.835	2.985.654	15,88	3.877.000	3.520.816	89,24	84,80
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	45.174.736	40.899.933	10,45	71.382.312	63.589.293	63,29	64,32
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	11.607.072	10.880.617	6,68	17.652.000	16.792.632	65,75	64,79
Özel Tüketim Vergisi	27.868.334	24.976.403	11,58	44.719.366	39.110.505	62,32	63,86
Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin ÖTV	15.871.656	14.053.281	12,94	25.638.366	22.051.751	61,91	63,73
Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin ÖTV	2.701.159	2.442.953	10,57	4.611.000	4.293.326	58,58	56,90
Kolalı Gazoz, Alkollü İç. Ve Tüt Mam.	8.650.992	7.789.889	11,05	13.207.000	11.720.469	65,50	66,46
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin ÖTV	644.527	690.280	-6,63	1.283.000	1.044.959	51,03	66,06
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	2.429.883	2.090.900	16,21	3.975.946	3.149.139	61,11	66,40
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer V.	3.269.447	2.952.013	10,75	5.035.000	4.537.017	64,93	65,07
Uluslararası Ticaret ve Muame. Al. Ver.	22.861.671	18.634.868	22,68	33.502.000	28.970.325	68,24	64,32
Gümrük Vergileri	1.956.281	1.652.379	18,39	2.952.000	2.440.591	66,27	67,70
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	20.879.294	16.958.250	23,12	30.500.000	26.492.642	68,46	64,01
Diğer Dış Ticaret Gelirleri	26.096	24.239	7,66	50.000	37.092	52,19	65,35
Damga Vergisi	2.664.956	2.397.515	11,15	4.200.000	3.641.947	63,45	65,83
Harçlar	3.430.509	3.121.826	9,89	5.400.000	4.741.541	63,53	65,84
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Ver.	32.118	29.327	9,52	93.000	45.808	34,54	64,02
İl-Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	6.056.343	6.600.764	-8,25	8.978.314	7.903.902	67,46	83,51
Mal ve Hizmet Satış Gelirleri	1.027.878	983.454	4,52	1.687.000	1.468.088	60,93	66,99
KİT ve Kamu Bankaları Gelirleri	3.733.545	4.269.698	-12,56	4.247.707	4.454.737	87,90	95,85
Kurumlar Karları	582.921	664.075	-12,22	1.715.807	918.321	33,97	72,31
Kira Gelirleri	471.719	419.697	12,40	792.000	680.612	59,56	61,66
Diğer Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	240.280	263.840	-8,93	535.800	382.144	44,85	69,04
İli-Alınan Bağışlar ve Yardımlar ile Özel Gel.	559.900	1.565.587	-64,24	801.520	1.801.328	69,85	86,91
Yurt Dışından Alınan Bağış ve Yardımlar	9.312	14		0	51.820		0,03
Özel Gelirler	550.588	1.565.573	-64,83	801.520	1.749.508	68,69	89,49
IV-Faizler, Paylar ve Cezalar	12.580.632	10.780.952	16,69	14.118.022	15.621.495	89,11	69,01
Faiz Gelirleri	3.389.397	3.529.730	-3,98	2.225.152	4.615.880	152,32	76,47
Kişİ ve Kurumlardan Alınan Paylar	4.775.621	3.651.346	30,79	6.393.236	5.438.273	74,70	67,14
Devlet Payları	209.868	145.500	44,24	240.000	216.235	87,45	67,29
Genel Bütçeli İdarelere Ait Paylar	4.565.753	3.505.846	30,23	6.153.236	5.222.038	74,20	67,14
Para Cezaları	1.975.042	2.269.579	-12,98	3.399.900	3.675.028	58,09	61,76
Yargı Para Cezaları	121.204	106.091	14,25	162.580	159.837	74,55	66,37
İdari Para Cezaları	598.290	423.076	41,41	657.291	711.427	91,02	59,47
Vergi Cezaları	1.195.264	1.668.700	-28,37	2.557.218	2.687.174	46,74	62,10
Diğer Para Cezaları	60.284	71.712	-15,94	22.811	116.590	264,28	61,51
Diğer Çeşİtli Gelirler	2.440.572	1.330.297	83,46	2.099.734	1.892.314	116,23	70,30
V-Sermaye Gelirleri	8.072.843	5.991.722	34,73	4.306.770	6.076.931	187,45	98,60
Taşınmaz Satış Gelirleri	155.368	147.181	5,56	401.300	231.148	38,72	63,67
Taşınır Satış Gelirleri	524	2.570	79,61	5.470	3.812	9,58	67,42
Diğer Sermaye Satış Gelirleri	7.916.951	5.841.971		3.900.000	5.841.971	203,00	100,00
VI-Alacaklardan Tahsilat	279.265						
Özel Bütçeli İdarelerin Gelirleri	2.508.092	1.949.333	28,66	3.417.133	3.795.238	73,40	51,36
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Gelirleri	1.366.637	1.180.142	15,80	1.728.388	1.586.616	79,07	74,38

Ek Tablo 4. 2008 Merkezi Yönetim Bütçe Giderlerinin Fonksiyonel ve Ekonomik Sınıflandırmaya Göre % Dağılımı (Ağustos Sonu)

4 a)

	Personel Gid.	SGK Prim Öd.	Mal ve Hiz. Al.	Faiz Harc.	Cari Trans.	Sermaye Gid.	Sermaye Trans.	Borç Verme	Toplam
Genel Kamu Hizmetleri	6,2	0,7	2,7	66,4	22,5	0,4	0,8	0,4	100
Savunma Hizmetleri	50,7	5,9	43,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	100
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	69,3	7,0	19,7	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0	100
Ekonomik İşler ve Hizmetler	14,9	2,2	5,5	0,0	44,2	23,6	0,8	8,8	100
Çevre Koruma Hizmetleri	47,7	6,6	8,3	0,0	1,4	1,8	34,1	0,0	100
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	0,4	0,1	0,3	0,0	47,8	11,5	40,0	0,0	100
Sağlık Hizmetleri	40,7	6,2	37,0	0,0	0,1	15,9	0,0	0,0	100
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	59,1	8,1	11,1	0,0	9,0	10,4	0,7	1,7	100
Eğitim Hizmetleri	63,0	8,1	12,3	0,0	4,4	6,9	1,0	4,3	100
Sosyal GÜV.ve Sosyal Yardımlar	0,6	0,1	1,1	0,0	97,9	0,2	0,0	0,1	100

4 b)

	Personel Gid.	SGK Prim Öd.	Mal ve Hiz. Al.	Faiz Harc.	Cari Trans.	Sermaye Gid.	Sermaye Trans.	Borç Verme
Genel Kamu Hizmetleri	10,5	9,0	11,2	100,0	27,7	2,9	25,3	8,4
Savunma Hizmetleri	11,1	10,3	23,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	17,9	14,5	12,5	0,0	0,0	4,3	0,0	0,0
Ekonomik İşler ve Hizmetler	7,7	9,4	7,0	0,0	16,7	50,9	7,5	57,4
Çevre Koruma Hizmetleri	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	3,5	52,9	0,0
Sağlık Hizmetleri	10,9	13,3	24,4	0,0	0,0	17,7	0,1	0,0
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	4,3	4,8	2,0	0,0	0,5	3,2	0,9	1,6
Eğitim Hizmetleri	36,8	37,9	17,6	0,0	1,9	16,8	10,4	31,4
Sosyal GÜV.ve Sosyal Yardımlar	0,4	0,4	2,0	0,0	50,6	0,5	0,3	1,2
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100

Ek Tablo 5. Genel Bütçe Finansmanı (Ağustos Sonu)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos
FAİZ DIŞI DENGİ	3.879.409	8.965.871	8.210.166	12.067.371	17.488.732	22.708.184	27.393.169	41.266.078
BÜTÇE DENGESİ	-403.733	-31.634	-5.540.671	-5.849.086	-2.109.123	1.968.379	-782.487	4.950.121
BÜTÇE EMANETLERİ	1.588.679	-780.983	-928.970	-826.479	-971.903	-1.314.840	-1.121.043	-1.417.161
DİĞER EMANETLER	-1.603.277	-907.278	-1.675.375	-852.663	-580.719	-318.475	-398.381	-1.640.103
AVANSLAR	1.473.750	1.389.617	749.179	735.199	617.408	535.029	572.074	360.561
Nakit Dengesi	1.055.419	-330.278	-7.395.837	-6.793.029	-3.044.337	870.093	-1.729.837	2.253.418
Hazine Finansmanı	-1.055.419	330.278	7.395.837	6.793.029	3.044.337	-870.093	1.729.837	-2.253.418
Toplam Net Borçlanma (Borçlanma eksi geri ödeme)	1.891.361	4.650.097	5.757.359	8.464.671	7.004.996	6.540.522	8.014.869	11.215.691
Yapılan Borçlanmaların toplamı	8.327.310	15.529.712	21.219.464	33.696.425	41.356.531	46.106.358	66.516.616	81.549.110
İç Borçlanma	7.167.997	14.266.598	18.687.985	30.277.607	32.925.646	36.710.644	56.378.877	71.169.974
Tahvil	5.566.997	11.750.598	15.340.985	25.649.607	28.297.646	32.082.644	48.231.877	58.121.258
Bono	1.601.000	2.516.000	3.347.000	4.628.000	4.628.000	4.628.000	8.147.000	13.048.716
Dış Borçlanma	1.159.313	1.263.113	2.531.479	3.418.818	8.430.886	9.395.715	10.137.739	10.379.137
Anapara Geri Ödemeleri Toplamı	-6.435.949	-10.879.614	-15.462.104	-25.231.754	-34.351.535	-39.565.836	-58.501.747	-70.333.419
İç Borçlanma	-4.226.664	-8.051.927	-10.478.559	-19.671.755	-28.375.777	-32.884.707	-51.702.789	-62.938.348
Tahvil	-1.154.664	-4.188.927	-4.344.559	-12.894.970	-21.598.992	-26.107.922	-42.684.004	-53.007.348
Bono	-3.072.000	-3.863.000	-6.134.000	-6.776.785	-6.776.785	-6.776.785	-9.018.785	-9.931.000
Dış Borçlanma	-2.209.285	-2.827.687	-4.983.545	-5.559.999	-5.975.759	-6.681.129	-6.798.959	-7.395.071
Borçlanma Dışı Diğer Finansman	90.365	79.024	116.137	187.504	193.775	197.378	-1.076.010	-1.079.631
Özelleştirme Gelirlerinden								
Hazineye Aktarılan	63.795	63.795	63.795	63.795	63.795	63.795	63.795	63.795
Net Borç Verme (-)	-26.570	-15.229	-52.342	-123.709	-129.980	-133.583	1.139.805	1.143.426
Kasa hareketi (- giriş, + çıkış)	-3.037.145	-4.398.844	1.522.341	-1.859.147	-4.154.434	-7.607.993	-5.209.022	-12.389.478
Kaynak : Hazine Müsteşarlığı								

Ek Tablo 6. Merkezi Yönetim Borç Stokunun Kompozisyonu (Ağustos Sonu)

(milyon YTL)	Merkezi Yönetim Borç Stoku (2007 Sonu)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ocak 2008)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Şubat2008)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Mart2008)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Nisan2008)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Mayıs2008)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Haziran2008)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Temmuz2008)	%	Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ağustos2008)	%
İç Borç Stokunun Yapısı	255.310	100,0	258.468	100,0	262.019	100,0	266.477	100,0	268.794	100,0	261.317	100,0	261.000	100,0	261.149	100,0	264.176	100,0
<i>Kağıdı Elinde Tutanlar Açısından</i>	255.310	100,0	258.468	100,0	262.019	100,0	266.477	100,0	268.794	100,0	261.317	100,0	261.000	100,0	261.149	100,0	264.176	100,0
Kamuya	66.876	26,2	67.423	26,1	68.499	26,1	69.038	25,9	69.120	25,7	67.488	25,8	67.675	25,9	68.287	26,1	69.629	26,4
Piyasaya	188.434	73,8	191.044	73,9	193.519	73,9	197.439	74,1	199.674	74,3	193.829	74,2	193.325	74,1	192.861	73,9	194.547	73,6
<i>Faiz Yapısı Açısından</i>	255.310	100,0	258.468	100,0	262.019	100,0	266.477	100,0	268.794	100,0	261.317	100,0	261.000	100,0	261.149	100,0	264.176	100,0
Sabit Faizliler	128.148	50,2	131.184	50,8	135.278	51,6	138.386	51,9	138.920	50,9	138.354	52,9	136.773	52,4	137.586	52,7	135.861	51,4
Değişken Faizliler	127.162	49,8	127.284	49,2	126.741	48,4	128.091	48,1	131.874	49,1	122.963	47,1	124.227	47,6	123.563	47,3	128.315	48,6
<i>Döviz Kompozisyonu açısından</i>	255.310	100,0	258.468	100,0	262.019	100,0	266.477	100,0	268.794	100,0	261.317	100,0	261.000	100,0	261.149	100,0	264.176	100,0
Türk Lirası Cinsinden	229.168	89,8	232.109	89,8	236.761	90,4	238.756	89,6	241.152	89,7	240.100	91,9	239.664	91,8	241.510	92,5	245.065	92,8
Döviz Cinsinden	24.931	9,8	25.132	9,7	24.007	9,2	26.316	9,9	26.250	9,8	19.907	7,6	19.991	7,7	18.347	7,0	17.886	6,8
Döviz Endeksli TL	1.211	0,5	1.226	0,5	1.251	0,5	1.405	0,5	1.391	0,5	1.309	0,5	1.344	0,5	1.292	0,5	1.225	0,5
Dış Borç Stokunun Yapısı	78.168	100,0	78.179	100,0	79.737	100,0	86.569	100,0	85.936	100,0	85.244	100,0	87.186	100,0	84.675	100,0	81.734	100,0
<i>Faiz Yapısı açısından</i>	78.168	100,0	78.179	100,0	79.737	100,0	86.569	100,0	85.936	100,0	85.244	100,0	87.186	100,0	84.675	100,0	81.734	100,0
Sabit Faizliler	57.731	73,9	57.688	73,8	59.584	74,7	64.345	74,3	63.920	74,4	60.163	70,6	61.794	70,9	59.651	70,4	57.948	70,9
Değişken Faizliler	20.437	26,1	20.491	26,2	20.154	25,3	22.223	25,7	22.016	25,6	25.081	29,4	25.392	29,1	25.024	29,6	23.787	29,1
Toplam Borç Stokunun Yapısı	333.478	100,0	336.646	100,0	341.756	100,0	353.046	100,0	354.730	100,0	346.561	100,0	348.186	100,0	345.824	100,0	345.911	100,0
<i>Kağıdı Elinde Tutanlar Açısından</i>																		
Kamuya	66.876	20,1	67.423	20,0	68.499	20,0	69.038	19,6	69.120	19,5	67.488	19,5	67.675	19,4	68.287	19,7	69.629	20,1
Piyasaya (1)	266.602	79,9	269.223	80,0	273.257	80,0	284.008	80,4	285.610	80,5	279.073	80,5	280.511	80,6	277.536	80,3	276.282	79,9
<i>Faiz Yapısı Açısından</i>	333.478	100,0	336.646	100,0	341.756	100,0	353.046	100,0	354.730	100,0	346.561	100,0	348.186	100,0	345.824	100,0	345.911	100,0
Sabit Faizliler	185.879	55,7	188.872	56,1	194.862	57,0	202.732	57,4	200.840	56,6	198.517	57,3	198.567	57,0	197.237	57,0	193.808	56,0
Değişken Faizliler	147.599	44,3	147.775	43,9	146.895	43,0	150.315	42,6	153.890	43,4	148.044	42,7	149.619	43,0	148.587	43,0	152.102	44,0
<i>Döviz Kompozisyonu açısından</i>	333.478	100,0	336.646	100,0	341.756	100,0	353.046	100,0	354.730	100,0	346.561	100,0	348.186	100,0	345.824	100,0	345.911	100,0
Türk Lirası Cinsinden	229.168	68,7	232.109	68,9	236.761	69,3	238.756	67,6	241.152	68,0	240.100	69,3	239.664	68,8	241.510	69,8	245.065	70,8
Döviz Cinsinden	103.099	30,9	103.311	30,7	103.744	30,4	112.885	32,0	112.187	31,6	105.151	30,3	107.177	30,8	103.022	29,8	99.620	28,8
Döviz Endeksli TL	1.211	0,4	1.226	0,4	1.251	0,4	1.405	0,4	1.391	0,4	1.309	0,4	1.344	0,4	1.292	0,4	1.225	0,4
<i>İç Borç Stokunun Ortalama Vadesi (Ay)</i>	25,7		24,9		24,4		23,4		23,5		23,3		23,0		24,2		24,4	
<i>İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi (Ay)*</i>	22,0		21,2		27,6		20,4		30,7		28,1		40,1		35,2		29,7	
<i>İç Borç İhaleleri Ortalama Faiz Oranı % (2)*</i>	16,52		16,23		16,72		17,49		18,28		19,57		21,54		20,53		18,94	